

AZ OLVASÓEÖZ.

(1844. évi 1-48.)

PESTI

HÍRLAP-CZIKKELYEK

1844.

1881

HÍRLAP-CZIKKEI

1881

AZ OLVASÓHOZ.

(1844. jul. 1-én.)

Épen politicalai hirlapszabadíték' megnyerésére valék lépéseket teendő, midőn ezelőtt néhány hónappal Landerer Lajos ur által a' Pesti Hirlap' szerkesztésével megkínáltattam. — A' feladás' súlyos voltát érezték volna mások, erősebbek is, 's így nekem lehetetlen volt a' vállalat' nehézségeit kétszeresen nem éreznem. Egy uj időszak' előestvéjén, annyi mozgalomnak közepette, midőn az alkotmányos eszmék, ha csak szemenkint is, a' gyakorlati élet' mezejére lépni készülnek, 's midőn ezeket ennél fogva az érzelgő szóárból, a' szertehullámzó általánosságból kiemelni, határ-széleiket kimutatnunk, mind magokban, mind másokkal viszonyban feltüntetnünk, szóval, tisztán és szabatosan formuláznunk lehetik, — ekkor az időszak' sajtó' utján szerkesztő' képében fellépni, nehéz feladás, nehéz kivált Kossuth mellett vagy után, és azon közönség előtt, melly benne a' magyar politicalai journalistica' alapítóját, az ország' egyik legfényesebb capacitását tiszteli — méltán.

És én mégis engedtem a' felhívásnak, felvállaltam a' szerkesztést.

Mint az ellenzék' embere, vagy mint ellenzék' embere legalább, mert épen most vagyok készülöben elmondani, miszerint eretnekségemben néha sem Rómával nem tartottam, sem Genffel, hanem kissé a' socianismus felé hajlottam, — régi ohajtásom az volt, hogy azon ügy, melyet lélekismeretes meggondolás után jó

ügynek ismertem, értem a' haladás' ügyét, egyes részeiben néha más irányban is miveltessék, terjesztessék, mint minőben az a' Hirlap által eddiglen miveltetett, terjesztetett. Én ugyan, ha kérdőre vonatom, a' magyarországi politicalai hirlapok' sorából melyiket vallo' 1841-ben, 1842-ben 'stb. organumomnak, habozás nélkül a' Pesti Hirlapot fogtam volna megnevezni, de mégis némi megszorításokkal, — megszorításokkal, mondom, nem azon oldal' irányában, honnan eddigi szerkesztője annyi megtámadásnak volt kitéve, mert a' Hirlap első megindulása óta épen olly hű lapja volt a' fejedelemnek, mint bármely más, „ez atyáinktól ránk maradt örökség,“ — 's az alkotmány' minden egyéb pontjait revisio alá szeretném vétetni én is, mint szerették volt kívülünk mind azok, kik a' rendszeres munkálatok' kidolgozására küldötték ki az országos választmányokat; de megszorításaim politicalai credójának egyes részleteit, azon tanokat például, melyek az ország', a' nagy test' külön tagjainak compagesét tárgyalják, fogták volna illetni: mert ugy hittem, 's ugy hiszem most is, hogy egynémellyike azon nézeteknek, melyek előbb köztünk ellenzékiek között, de most már inkább a' másik tábor' felei közt a' municipalis élet' viszonyairól az öszves állodalomhoz mérve divatoznak, rokonabb a' privilegiált státusok' eszméjével, mint a' képviseleti rendszerrel, rokonabb az aristocratiával, mint a' democratiával; 's hogy ez ugy van, ad captum bizonyítja azon körülmény is, miszerint a' petitiojog', a' verificatio' 'stb. kérdéseiben azok védették a' municipalis mindenhatóságot az országgyűlés ellenében, kiknek jó szándékát kétségbe vonni nincsen okunk, de kiket ellenségeik sem fognak gracchusi törekvések' gyanujába venni.

A' mondottaknál fogva, 's miután ugy tapasztaltam, hogy barátaim is, kikkel több év óta egy czél felé, egy irányban működni szerencsés voltam, 's kiknek közre-munkálásától méltán sikert reménylhettem törekvéseimnek, egy véleményen vannak velem: természetesen organumról kellett gondoskodnunk, melly ezen vezéreszme' elnöklete alatt a' közügyek felett nyilatkozzék. A' sajtó nálunk is mindinkább közeledik azon álláshoz, mellyet minden érettebb politicalai társulatban elfoglal, 's melly minden kor-

kérdés felett kezébe adja az iniciatívát. És így, ha akartam, mit akarnom kellett, hogy azon kérdések, melyekre nézve néhányan — mint mondtam — a' Pesti Hirlapot organumunknak nem ismerhettük, alkotmányos uton megérleltessenek, hogy elvont tétélekből concret valóságokká alakuljanak, hogy az alapul fekvő elv megtermékenyítvén a' fenálló, az annyi bajjal 's ábitatos gonddal megőrzött political organismust, ebből önmagából, *ex visceribus ejus* léptesse elő azon tényezőket, melyekre szabadság' 's rend' érdekében naponta érezhetőbb szükség vagyon, — azokat mindenek előtt a' sajtó' mezejére kell vala vinnem. Ezért készültem lépéseket tenni hirlapszabaditék' megnyerésére, ezért engedtem Landerer Lajos ur' felhívásának. A' Pesti Hirlap' eddigi szerkesztője, úgy hittem, 's úgy olvastam nyilatkozásaiban, ezen-tul is munkás leend azon pályán, melyre olly kitűnő hivatása vagyon, 's ennélfogva a' közügy épen nem veszélyeztethetik, ha annyi egyéb tárgynál azonegy zászló alatt küzdvén, egyben másban mindenikünk más más kiindulási pontot választ magának. Egyébiránt is köztünk a' haladás' ügye már nemcsak theoretikai speculatio, miután azon gyakorlati ponton érkezett meg, hol a' közigazgatás' tetemes része gondjaira bízatik; következőleg, ha való, mit a' bölcs mond, hogy „könnyen és kényelmesen lakik gondolat gondolat mellett, de dolog dolgot erősen súrol a' térben,“ egynél több árnyalatban kell mutatkoznia az ügynek, melyek közül mindenik a' sajtó' útján is szükség, hogy képviselve legyen.

Ennek ohajtásával nyitom meg a' szerkesztésemre bízott lapot. Több nagytehetségű publicistáink, mint rendes dolgozó társak, mint levelezők az ország' törvényhatóságaiból szivesek voltak segédet ígérni, 's már eddig is tettelesen járulni a' vállalat' előmozdításához; őket a' nemzet', az olvasó közönség' bizodalmába ajánlani felesleges volna; övék minden esetre az érdem, ha e' lap szerkesztésem alatt is tényezőül szolgáland a' közvélemény' megállapításához. Magamat mi illeti: bármi csekély hatással szolgáltam is eddig a' közügyet, azt mégis kivívtam magamnak vigasztaló öntudatul, hogy hű gyermeke vagyok a' hazának. Visszatekintek azon évsorra, mióta törekvéseimmel a' közönség előtt állok.

Első ifjúságomban lépven a' sikra, nem kész munkákkal állottam elő, nem diadalmas hősként nyitottam magamnak pályát; a' közönség' szemei előtt, mint fogadott gyermeke, kísérteltem meg az első lépéseket, mértem magamat a' tárgyakhoz, ezeket magamhoz; választottam, mit üdvösnek ismertem, hagyogattam, mit kártékonynak tapasztaltam; egyike azoknak, kik mindig készek, örömmel készek engedni az okoknak, jöjjenek ezek társtól, vagy ellenféltől, de kik, mint az igazság' rabszolgái, soha semmi áron attól, mit meggyőződésöknek ismernek, egy lépést sem távoznak. Így cselekednem, ha szívem nem sugallja, tanácsolta volna az érdek; mert tudtam, hogy, ha van bennem erő, azt egyedül leplezetlen jellememnek köszönhetem. Az ország' legjobbjainak barátságát nyertem meg ez által, — nyitva áll az ut, magamat arra nem érdemetlennek mutatni.

NYILT LEVÉL TRIESZTBÖL *).

(1844. június' 26-án.)

Kezembe vettem a' kalendáriumot, 's ez egyszer örvendeltem, hogy a' magyar *journalistica* még csak ollyatén közlekedési eszköz, minők a' magyar utak, mellyeken nem mindennap' járhat az ember; örvendeltem, hogy lapod *julius'* elsején még meg nem indulhat, *julius'* negyedikéig pedig mégis, reménylem, kezedhez érkezik e' kissé elkésett levél; — pár héttel utóbb majd magam is köztetek termék.

Várod, mondád, hogy a' külföldi politicáról néha felszólalások lapotokban, hogy okoskodó, útbaigazító, vagy miknek is nevezem azon cikkeket, mellyek vezércikkeknek még ráfogott értelemben is mondathattak eddiglen, — hogy illyes cikkelyekben tapasztalásaim' és tanulmányaim' eredményeit leteendem. — Nem tudom, mi szolgálhatott okul, hogy épen nekem szántad e' provinciát; vagy talán abból, mert a' világ' mindkét hemisphaeriumában megfordultam, azt következtetted, hogy ipso facto az leszek lapodnak, mi a' *genevise traveller* (genfi utazó) a' *Times*nek? — Annyi bizonyos, miszerint ha azon körülmény, hogy valaki a' külföldről csaknem többet tud, mint hazájáról, — pedig a' dolog piritó, 's még piritóbb lenne, ha annyi társa nem volna az embernek, — ha ez, mondom, már feljogosító czím, a' külföld' politicájáról oraculumokat zengedezni: akkor egyegy nálamnál alkalmasabb egyént nem igen találhattatok volna.

*) Ezen felirással több cikkely jelent meg tőlem a' P. Hírlapban; miért választottam ez' álarczot, úgy hiszem, fölösleges volna itt fejtegetni.

Szalay publ. dolg. I.

Isten bocsássa meg bűnömet, hogy most is künn vagyok, 's nem Pozsonyban. Künn kalandozni, régi bűnöm, olytán, melyből nehéz lesz kiépülnöm. Ezelőtt bizony már szépszámu évekkkel, mikor csekély magam kis deákocska volt, beszédet kell vala mondanom az iskolai év végével abból a' cathedrából, melyre némi szent borzalommal szoktam tekinteni, 's mely midőn benn valék, fejemen egyebet nem láttatott a' hallgatósággal, minek természetes következtetése az volt, hogy mindig fejem felett gesticuláltam, olly neme a' gestusnak, melyre a' *théâtre français* színésze csak a' szenvedelem legmagasabb fokán vetemedik, — ismétlem, beszédet kelle mondanom a' színhónapokban szokássá vált utazások ellen, melyek elégségesek egy pár hét alatt elrontani mind azt, mi a' gondos októnak egész esztendei boronálása alatt jóban, szépen kicsirázott. Most ismét szünnapjaim vannak, 's nyakra före siettem egy kis utazást fűzni a' hétköznapi munka' láncszemei közé, mi világos jele annak, hogy ama' holdog emlékeztető beszédnek, melyet, nem tudom mikor irtak in usum delphini, csak annyi eredménye volt, mennyi általában van a' nevelésnek, ha kiveszem azt az egy gyümölcsöt, hogy az „itinerationis lenocinia“ szókat nem értettem a' czifránál czifrább szövegben, 's hogy a' „lenocinium“ szót felkerestem szótáramban, 's ott csodálkozva láttam értelmét, és így ismereteim gazdagodtak egy szóval, egy eszmével; — a' jó növendék privát szorgalma által így szokta pótolni a' nevelés' hézagait.

De ki látta azt, hirlapban, 's illy gravis hirlap' hasábjain, a' multban 's olly scurrilis multban kalandozni; jobb lesz, visszatérnem a' tárgyhöz, hozzátok.

Goethe öreg napjaiban sokat beszélt a' keletkező világliteraturáról, a' világivá consolidáló nemzeti irodalmakról; 's ezen solidaritás sehol sem mutatkozik inkább, mint a' politikában. Ennél fogva, úgy hiszem, helytelenül történt, hogy midőn elvégre hirlapjainkban azon tér jutott a' hazai ügyeknek, melyet joggal követelhetnek: ugyanakkor a' külföld olly annyira hanyagoltatott el, hogy azt még csak pótléknak is mondanunk, nagy szóvali hadarászás volna. Pedig, hogy csak alkotmányos országokról

szóljak, — az, mi a' folyó év' első felében Görögországban történt, egy új alkotmánynak behozatala, különösen a' két kamara — vagy az egy kamararendszer közötti választás; — a' francia episcopatus, és a' forradalom által alapított egyházrendszert megtartani kívánó francia kormány közötti viták; — a' rabszolgaságnak a' francia gyarmatokban eltöröltetésére célzó lépések; — az új hörtönrendszer' megtámadtatása és védelmeztetése a' francia kamarákban 's a' systéme cellulairenek elfogadtatása; — Peelnek véleménye a' bankügy körül, mellynél egyegy tuskésebbet alig ismer a' közgazdaság; — az Ashley-bill 'stb., mind ezek olly kérdések, mik táblabíróknak 's nem táblabíróknak figyelmét nem kevésbbé igénylik, mint akár az iberiai félsziget' forradalmának peripetiái, akár az írlandi végnélküli igazságtalanság; ha bár szívesen megismerem, hogy nem olly drámai hatásuak, mint ezek; — az említett kérdések pedig még azonfelül ollyasok is, melyek párhuzamosan futnak minnen, épen napjainkban feloldást váró viszonyainkkal.

Aztán, barátim, nektek már rövidség' tekintetéből is kell didacticus czikkelyeket adnotok a' külföldről, mert különben, miglen a' magyar journalistica a' legjobb szándék mellett is csak fontolva haladó marad, mivel hirlapjaink még nem váltak napi lapokká, mind addig a' külföldről, ha csak a' belföld' hasábjait nem akarjátok neki feláldozni, részletesebb tudósításokat adni bajos. Mind ezen okoknál fogva jobbmát nyújtom azon ígérettel, hogy hébekorba magam is megfúvom a' kürtöt a' külföld' mezején.

Most még egy pár szót egyébről is. Vannak, mi tagadás benne, kik Isten tudja miért, én legalább nem látom okát, vállalatodon némileg megütözköztek. Részemről azon ütköztem volna meg, ha te és barátaid még tovább is késtek politicaí organumra szert tenni. Mondjátok el a' mit tudtok; a' világ azt hiszi felöletek, miszerint már eleget tanultatok, hogy egy ideig cathedrán is megállhassatok. Tudom, nem könnyelműekhez szólok, 's így elmondom, hogy az a' sokáig, az a' végnélküli készülés is néha bajjal jár. Bécsben, két nappal elindulásom előtt sörházba vetődtem — ki nem vetődik Bécsben oda néha napján? — 's ott a' sörkancsók között virágozó cactust találtam. Tudjuk, a' cactus csak minden huszadik

évben virágzik, 's akkor is csak egy éjtszaka. A' jelenlevők olly véleményben látszottak lenni, hogy az ember elkábul a' cactus' illatától, 's oda hagyták a' házat. Húsz évi magába zárkozás után lelkének egész gazdagságát tárja fel így egynémellyik, 's az emberek elszaladnak előle. Ezt jegyezze fel magának az, ki évtizedekig készül, hogy annak idejében mint egész, tökéletes ember hathasson a' közügyre.

Még egy pár észrevételt, — először: a' személyekről; másodszor: a' dolgokról. Az elsőket mi illeti, — hogy barátaid, kikkel már egynél több vállalatnál együtt működtél, hív dolgozó társaid leendenek, cela va sans dire; 's neveik kétség kívül nagy becsben állanak az olvasó közönség előtt. De azon negyedfél év' lefolyása alatt, mióta a' P. Hirlap fennáll, több hatalmas egyéniség fejlett ki a' vidéken, kik országszerte élén állanak azon phalanxnak, melly mindenik megyében a' haladás' ügye mellett táborba szállott. Reményilem, hogy azok is vagy már frigyeseid, vagy mégis rövid idő mulva, ha lapod azzá lesz, mivé válnia kell, segédöket meg nem vonandják. 'S ha akkor a' lap' folytonos népszerűségén csodálkozandik valaki, azt feleled neki, mit az amerikai matróz felelt volt Marryatnak. Ezen úri ember t. i., ki genuinus ó-angol' létére, John Bull' kirekesztőleg dicsőséges voltáról igen erős alapu hittel birt, nem tudott eléggé bámulni, hogy Brother Jonathannak mariája bizony bizony jóval különb lábon áll, mint minőn ő azt állhatónak vélé. Nézett, nézett a' hajókra, és nem hitt saját szemének; 's ime egy matróz levett kalappal őt egy „jó estét, sir“ -rel felébreszti álmából. Mit, te itt vagy Will? kiálta fel, mert a' matrózban olly arcra ismert, melly néhány évvel azelőtt az angol mariában, nevezetesen magának kapitány Marryatnak hajóján szolgált, — mint van az, hogy téged is itt látlak, mint már láttam volt Tomot, és Tobyt, és Jackot? — Hja, uram, felelt a' matróz, mi biz' itt vagyunk mindnyájan. — Erre világosság lőn kapitány Marryat' szemei előtt, természetesnek találta, hogy az amerikai marina ma holnap versenyezhetik az angollal; 's én gyanakszom, hogy egy pillanatig tán maga is kísértetbe jött, az unio' színei alatt kormányozni egy lineahajót.

A' tárgyakat mi illeti, azaz : mint kívánnám, hogy járnátok el a' közügyek körül, erre feleletem igen rövid lehetne, ha azt mintegy személyesítve adhatnám elő; — mondanám : kövessetek olylatén elveket, mellyeket Deák a' jövő országgyűlésen magáéinak vallhasson. — Saját nézeteim következőkben pontosíthatnak együvő :

törekedjetek férfiasan nemzeti egység, jogegység, törvénykezési egység és közigazgatási egység felé; ne gyönyörködjetek szerfelett a' szép szintű változatosságban, az mozaikba való; szép a' természetben is a' sas mellett az ökörszem, a' czédrus mellett az alázatos bokor : de a' politikai életben nem sok biztosítékot nyújt;

tisztítsátok, mennyire csak erőtökből telik, az eszméket; állítsátok talpra azt, mellyet fejére ültettek; emeljétek fel azt, mellyet gyomorra fektettek; — megmenteni az országot az eszmézavartól, mellyben mindig mélyebbre sülyed, hoc opus, hic labor est. Most a' legellenkezőbb intézkedések pártoltatnak ugyanazon egyének által, azonegy órában hirdeti azonegy száj a' magát municipiumnak mondó feudalismus' czafrangjait 's a' fejenkinti szavazatjogot, mintha testvérekről vagy épen ikrekről szólana;

tisztítsátok a' még ezután is fenmaradásra méltó intézeteket; ne feledjétek, hogy az ármánykodók, felül és alól, mindig a' fenálló intézetek közül választják magoknak az eszközöket, mellyekkel ledöntsék a' közjót; 's hogy nem az egyszerűek, hanem a' zavarosok után szoktak nyulni;

vegyétek számba a' historiai előzményeket is, mert a' századok egymásból nőnek ki; de midőn a' történetírók, kik mint tudjuk, minden adat' genesisénél assistálnak olyformán mint Pasquier a' párisi gróf' születésénél, az egyes foltokra mutatnak, mellyeknek az atya' arczáról szükségképen a' fiuéra kell átszállaniok : akkor emlékezzetek meg arról, hogy a' jogszeme felette áll minden esetlegességnek.

Ezek nézeteim, mint mondám.

Neked pedig, szerkesztő ur, eljárásodhoz viadalközben vértet ajánlok, melly erős legyen, mint vasüng, 's átlátszó, mint az első

szülők' patyolatja Kranach' képén ; oly neme az öltözetnek, melyet megszerezni, való, hogy nehéz : mert ha vásárusnál keresed, a' brüsseli csipkéekkel kereskedőhöz utasítanak, 's ha ennél, meg' amahoz ; — és így, ha nem akarsz mind örökké aprilisba küldetni, készítsd azt magad magadnak.

'S ezzel Isten velünk!

A'
**BUDAPESTI HIRADÓ' PÁRTJA A' KERESZTVÍZ
 FELETT.**

(1844. július' 6-án.)

A' Budapesti Híradó elmondván tegnapi számában, miszerint számos hazánkfia az irtózásnak egy nemével fordul el a' conservativ párttól, 's a' conservativ elvektől, mit ő, a' Híradó, — szívesen hiszem — nem tekint örvendetes jelenségnek, 's minek okát a' meg nem tisztult fogalmakban keresi; elmondván ezt, toldalékul még azt is említi: hogy az ő felekezete csak *faute de mieux* nevezi magát conservativnak, mivel a' haladó nevet mi igényeljük magunknak, 's mivel mi nekik át nem engedjük e' nevet.

Ugy van; 's mi joggal cselekszünk így; mert e' név a' mienk, mert ezzel megkeresztelték bennünket, midőn önök, magyarországi conservatívek, még csak fogantatva sem voltak az idő' méhében, de fogantatva sem lehettek, mert, hiszen, önök eredetöket csak a' mi tételeink' negatiójából vették, csak ebből, 's legfelebb még egynémelly elutasíthatlannak talált tételünk' kelletlen elfogadásából állott eddiglen egész lételők, 's csak ebből fog állani ezentúl is, bár mennyi 's bár mi szép csengésű neveket vegyenek magokra.

Ha összevetjük azokat, mik önök' programjában állanak, azzal, mit a' szóban forgó cikkben mondanak: nem lehet nem csodálkoznunk azon, hogy miután önöknek, mint a' nagy szavak' született devalvatorainak, olly különös vonzalmuk van a' szép nevekhez, — az embernek akaratlanul is eszébe jőnek a' délcarolinai feketék, kik névre mind meg' annyi Pompejusok, Caesarok 'stb.,

— nem lehet nem csodálkoznunk, mondom, hogy miután magok is restellik a' conservativ nevet, 's mi meg' át nem engedjük a' mienket, — magokat eclecticusoknak nem bérnáják. Mint keztyü a' kézre, úgy illenek e' név önökre. Önök' politicája tökéletesen hasonlít az ugynevezett eclecticai philosophiához: mert valamint ez még csak nem is létezhetett volna Plato és Aristoteles előtt, úgy önök' politicája is csak azért szólalhat fel a' magyar sajtó' mezején, mert már vannak köztünk organumai mind a' haladásnak, mind a' veszteglésnek; — de hasonlít különösen még azért, mert valamint amabban a' benső összefüggésnek semmi nyoma, bár mennyi szalaggal köttetvék is egytűvé kívülről az össze nem függő részek; valamint amaz nem egyéb zagya centonál: úgy önök' politicája is a' legvegyesebb különfélék' tárháza, melyben kerék és négyeszeg rendez-voust adnak egymásnak.

'S nem lehet különben. Hiszen önök, eclecticusok, a' balról fekvő Pesti Hirlap', 's a' jobbról megállapodni cröködő Nemzeti Ujság' határdombjaik' szomszédságában ütötték fel sátorukat, 's mint meg' annyi, a' szélsőségeket közvetítő Ancillonok hol annak, hol ennek deus terminusára pislognak, érezvén önmagok is, hogy hol innen, hol amonnan szedegedett nézeteik között összefüggés nincsen.

Nem szükséges, hogy ezt hosszasan bizonyítsuk; a' szóban forgó számnak felhívott cikkelye legszebb tanúságot teszen állításunk mellett. Ezen cikkely egy oldalról a' magyar municipium' túlságai ellen kél ki, 's úgy tünteti fel a' haladási pártot, mint mely ezen túlságokba szerelmes; 's más részről meg' arról vádolja az említett pártot, hogy évenkénti országgyűlést, hogy utasítás nélküli követet akar. 'S nem látja-e a' Hiradó, nem látja-e annak érdemes vezére, hogy az, ki évenkénti országgyűlést, ki utasítás nélküli követet akar, az nem akarhatja a' municipium' monstruosus fejlődését? — — Constatírozzuk a' helyzeteket, mint önnek nagynevű testvére szereté mondani. A' haladási párt azért, mert az évenkénti országgyűlést, az utasítás nélküli követet, a' verificciónak az illető táblára biztatását zászlójának symbolumai közé ír, annak világos tanúságát ad: hogy már nem barátja a'

központ nélküli municipalis szétdaraboltságnak. Önök' pártja pedig a' municipium' kórságos fejlődését mozdítja elő, mert önök nem akarják, hogy az alsóház függetlenül állhasson, mi csak az utasítások' megszüntetése 's a' verificációnak az országgyűlésre bízása által eszközölhető; 's mert önök nem akarják, hogy az országgyűlés nagyobb befolyással birjon a' közigazgatásra mint az egyenkinti municipiumok, mi csak az országgyűlés' évenkinti tartása által érethetik el.

Nincs különben. Önöknek tényeket kell tagadniok, ha tagadni akarják, mit mi felebb következtettünk. A' Budapesti Híradó' vezére sokkal jobb capacitás, mint hogy állításunk' valóságát által nem látná, ha szerencsétlenségére a' politikai eclecticismus' tömkelegében nem barangolna. A' szerepek egyébiránt most igen helyesen vannak felosztva: önök a' kiváltságos osztályok' jogai mellett ügyvédkednek, tehát municipalisták; mi az összes nemzel' érdekeinek egységét vettük célba, 's azért jelszavunk: centralisatio.

A' SCHWEITZI DIÉTA 'S A' FOEDERATÍV-RENDSZER.

(1844. július' 10-én.)

A' schweitzzi cantonok' 1815-ki szövetség-szerződésének nyolcadik pontja szerint, a' schweitzzi diéta évenként július' első hetfőjén gyülekezik együvé a' kormány' székhelyén, — az idén tehát épen július' 1-én Luzernban kell vala megnyílni az országgyűlésnek, mert ez' idő szerint Luzern a' székhely, a' Vorort.

A' wallisi események azonban szükségessé tették egy rendkívüli dietának tartatását, bár mi közel volt egyébiránt a' rendszertinek határnapja, 's ezen rendkívüli országgyűlés, mint olvasóink már tudják, Luzernban jun. 25-én nyitott meg, 's midőn e' sorokat írjuk, már be is fejeztetett. A' szövetségnek alaptörvénye világosan rendelkezik illetén esetekről, mondván: hogy rendkívüli dietának kell tartatnia, ha a' directorium (a' szövetség' kormánya), vagy öt canton szükségesnek nyilatkoztatják.

Társunk, ki a' külföldet tárgyzó rész' szerkesztésével közelebbről foglalkozik, az europai politica' mérlegében aránylag csekély nyomatéku országra folytonos figyelemmel fog lenni; azért is, mert kormányformáját mi illeti, a' Schweiz egymaga áll az óvilágban; de kivált azért, mert láttatni akarjuk az olvasóval, milly eredményei vannak az egység' hiányának a' státusban, milly gyümölcsei a' természeténél fogva mindinkább ernyedő foederalismusnak, a' magát státusnak álmódó cantonalis rendszernek.

A' schweitzzi diéta egy kamarából áll; tagjai öszvesen: 22. Mindenik canton egynél több követet választhat, 's választ is; de

köztök csak egy tekintethetik a' canton' képviselőjének, a' többiek egyedül mint ennek delegátusai ülhetnek a' diétán. Ezen követek a' cantonok által adott utasításokhoz kötelesek magokat tartani szavazás' alkalmával, 's ennél fogva helyesen vétetett észre :

hogya a' schweitzzi diéta csak kivételképen válhatik tanácskozó testületté, olly tárgyaknál t. i., melyekre nézve teljes hatalommal ruháztatott fel a' követ; 's

hogya Schweitznak szövetségi köteléke jóval lazabb az éjszak-amerikai státusokéinál, mert ezek egy foederatív állodalmat képeznek, a' Schweiz pedig csak státusszövetséget, miért is diétája a' frankfurtinak cousin-germainje, itt Ausztria, Poroszország, Hannover 'stb. ül, mint amott Argau, Schwitz, Glaris 'stb., tehát státusok, nem senátorok, nem képviselők; — 's az amerikai és a' schweitzzi democratia' ezen lényeges különbségét mind azok' figyelmébe ajánljuk, kik nálunk foederalismusról álmodoznak, 's kik azt hiszik, hogy ott, hol nem az ország' képviselői ülnek a' diétán, hanem egyes testületek' küldöttei, ott már szükségképen olly senátus ül együtt, melly a' washingtoni capitolumra emlékezteti az embert. Pedig, bizony, mind az, mit a' foederalismus' alkotórészeinek véltek, az nem létezik oda át; 's mind az, mi a' foederalismus' lényegét teszi, soha, de soha sem gyakoroltatott általatok.

Vessünk egy pillantatot a' Schweitzra, 's látni fogjuk, mennyire nem képes erőfejlesztésre 's méltóságos állás' elfoglalására compact hatalom ellenében azon tartomány, mellynek politicai egysége nincsen. Húsz év' lefolyása alatt csak egyszer vettünk észre olly valamit, mi neinzeti függetlenség' symptomájának vétethetik, az t. i., hogy Bonaparte Lajos mellett szólalt fel a' diéta. De ha tudjuk, mint viselé ez magát más alkalommal az europai hatalmasságok' követelései ellenében : azokkal tartunk, kik ugy vélekednek, hogy ez esetben is nem Bonaparte Lajos a' száműzött, hanem Bonaparte Lajos a' királyfi mellett kelt fel a' respublica.

A' közelebb mult években is mennyi meggyalázás éré a' szövetséget. A szomszéd most is kész minden pillanatban hermeticus körülkerítéssel fenyegetődni; B. arbiterként nyilatkozik a' klas-

tromok' ügyében; C. prolegatusát küldi uralkodni, mint a' hajdani Róma proconsulait; 's D. azon naiv kérdésre: mennyiben táplálhat egy neuchateli lakos republicai érzelmeket kebelében, 's mennyiben szabad neki azokat kinyilatkoztatni? — ezen kérdésre, melyet schweitzzi polgár teszen, kinek épen úgy áll kötelességében honának alkotmányához ragaszkodni, mint a' hogy' nekem nemcsak meggyőződésennél, de kötelességennél fogva is a' monarchiai forma' hívének kellennem, — azt válaszoltatja organuma által: „ilyen érzelmeket táplálnod, annyi lenne, mint alattvalói esküdet megszegni; cselekedetekkel vagy írásban nyilatkoztatnod, annyi, mint vétket elkövetni vagy büntettet.“

Szégyen, gyalázat. 'S ne mondjátok, hogy a' tartomány' kicsinységében rejlik ezen bánásmódhoz a' kulcs. Mennyi ovatossággal bánt Belgiummal a' diplomatia, 's ennek helyzete az európai státuscsaládban nem kényesebb a' Schweitzénál, az egyiknek neutralitása épen olly fontos, mint a' másiké. Pythagoras sem tartott többet az egységről, mint a' státusférfit; 's hol az fel nem találtható, hol az emberek azt vélik: huszonhárom töredék több erőt foglal magában, mint egy arányos egész: hol a' millenium' szülemelését várják, ha görcsösen mozognak ezen töredékek; valamint Boccaccionak festője vártalebetegedését, 's pólyákat készített, mert elhitette magával, hogy ő terhes, — ott örvend az ellenség.

Vagy talán nincs erő a' népben, melylyel így bánnak? nincs multja, mely őt bátorítsa? nincsenek political institutiói, melyek tovább fejleszszék benne az önnérzetet? De hiszen mindenkünk tudja, hogy a' schweitzzi nem a' fajokok' családjából való, hogy mint polgár is magasan hordhatja fejét, hogy fényesen ragyog a' népek' évkönyveiben a' morgarteni nap; mindegyikünk tudja, hogy az egyes cantonok a' közelebb lefolyt tizenöt év alatt, az 1791-diki doctrinákat egész következetességgel fogadták el; hogy azokban nemcsak a' nép' souverainitasa, nemcsak a' polgári egyenlőség' elve van megállapítva, de ki van mondva egyenes törvény által a' nép' vetőja, az alkotmány' időszerinti revisiója, sőt még az ellentállás' joga is, — tehát a' szabadság' ultima thuléja, — 's így olly dolgok is, melyeket mi nem szeretnénk utánzásul felállí-

tani, de mellyek bizonyítják, hogy szabadsághiányról szó sem lehet; honnan van az tehát, hogy mihelyest együtt kell munkálniok a' részeknek, vagy igen nyomorú, vagy fonák eredményeket tapasztalunk? Onnan van az, mert organicus egység nincsen közöttök, mert a' három őscanton a' többieket csak féltestvéreinek tekinti, mert midőn Luzernből eltávolítják a' prolegatust, ujjongva fogadják Schwitzban, mert van báseli, van berni, van genfi patriotismus, de nincsen schweitzzi, 's ha van, van Schillerben és Rossiniban, de nincsen a' diétán, hol provincialis érdekek előtt borul le a' követ, mert ő csak cantont ismer, neki a' cantonban kell emelkednie, tehát az egyes érdekeknek áldozatul hoznia jobb szándékát; a' státusban nem emelkedhetik, hiszen státus nincsen.

Mik történtek nehány héttel ezelőtt Wallisban, az tudva van előttünk. A' canton' egyik fele reá támadt a' másikra, az egyik agyonzúzta a' másikat. Intézkedés végett a' diéta elébe terjesztett az ügy, 's a' diéta úgy nyilatkozott, hogy neki illyesekhez semmi köze.

Az országgyűlés' titkos gondolata ez lehetett: nem parancsolok, nem hozok törvényt; hiszen nincs reá példa, hogy valamely parancsomnak engedelmeskedtek, hogy valamely törvényemet megtartották volna; elvégzik azt a' wallisiak egymás közt, segítenek ők magokon — statutum által. Igaz, ő excellentiáik, a' külső hatalmasságok' követői napról napra kevesebb becsben látászanak tartani a' Schweitzot, de ez nem illet engem, — lássa a' directorium.

EREDETISÉG 'S UTÁNZÁS A' POLITICA' MEZEJÉN.

(1844. július' 17-én.)

Delta ur a' Budapesti Hiradónak egyik minapi számában utánzási viszketegről vádol bennünket; — hogy a' vád minket illet, azon körülményből sejdítjük, mert Angliát és Franciaországot említi, mint az utánzók' előpéldányait; már pedig saját felekezelét arról nem vádolhatja a' Hiradó, hogy az alkotmányosság' ezen típusait utánozná; utánoznak az ő táborában is kétségenkívül, de egyebet, azon apró német tartományokat t. i., melyekről azt hiszik a' statisticának professorai, azt hiszi bizonyosan a' Budapesti Hiradó is, hogy az alkotmányos státusok' sorába tartoznak, de melyekről egyebet tudnak az illetők.

Illyeseket utánozni, való, hogy veszedelmes dolog; mert hiszen ők a' jámborok, a' városi reformkérdésben conservativeink által követelt előpéldányok magok sem tudják, melyik számon áll náluk a' politikai teljeskorúság' mutatója; — példa reá Bajorország; itt a' kamarák két évtizednél tovább úgy vélekedtek, hogy az országnak képviseleti alkotmánya van, beszéltek 's eléggé fenhangosan, a' ministerek' felelősségéről, az adómegtagadás' jogáról 'stb. míg végre Abel minister az alkotmánytervező bizottság' jegyzőkönyveiből reájok olvasta a' bajor törvényhozókra, hogy az uralkodó fejedelem' boldogult elődének eszébe sem jött soha, képviseleti rendszert octroyirozni alattvalóinak, ő csak a' KK. és RR. német rendszerével akarta őket megajándékozni, 's a' kettő között némi különbséget látnak a' publicisták. — Ezeknek hallottára Thon-

Ditmar titoknok Müller ügyvédre nézett, Müller ügyvéd meg' Wimmer dékánra; 's a' félkörben emelkedő székek ingadozni kezdtek kormánypárti 's ellenzéki tagok alatt egyiránt, annyira elrémíté mindnyájokat a' nagy szó.

Nem, mi nem akarunk a' német szövetség' státusaitól alkotmányosságot tanulni; 's úgy hiszszük, mert nem akarunk gyanusítani, hogy önök sem hivatkoznának előadásaikban olly gyakran ezen parányokra, ha látnák, miszerint egész alapjok — hívság.

Igen is, mi utánozzuk Angliát és Franciaországot; jele, hogy nem akarjuk utánozni Braunschweigot és Schwarzburg-Rudolstadtot.

'S hogy ne utánoznánk? — ha már ezen szóval tetszik élni alkalmasabb helyett, ámbár ez ellen sincs legkisebb kifogásunk, mert amaz alsómagyarországi hatósággal tartunk, melly küldötteinek utasításul adá: „ut circa minutias et nugas nunquam sint difficiles;“ — hogy ne utánoznánk? Hiszen Magyarország nem hasonlít azon homunculushoz, kit a' középkor' Wagnerei nem emberi genesi's' útján véltek előkerülni; 's kinek mint mesterség által chemiai laboratoriumban összetapasztottnak semmi rokona az összes emberiség' nagy családjában. — Saját földén emelkedik a' státus, saját ereje lövelli törzsökébe és sudaraiba az életet; de társak által környékeztetik, közös atmosphaerában él másokkal. Innen következik, hogy az önök által emlegetetni szeretett nemzeti erkölcsökről, szokásokról, historiai előzményekről nem fogunk megfeledezni; az elsőknél, míg a' józan ész előtt megállhatnak, önök sem lehetnek nagyobb barátai, mint mi; az utolsókról pedig igen jól tudjuk, hogy egyben irányt adnak, mellyet kövessünk, másban a' szírtre mutatnak, mellytől óvakodjunk; adnak mindig és mindenben le c z k e t. De más oldalról, ha való, hogy nekünk nem feladásunk, az alkotmányos státusélet' dús vegetatiójának gúnyára mindinkább megkövülni; ha feladásunk, az europai népcsaláddal közösen működni a' közösen jóknak ismert czélok' létesítésére, működni mint élő tag, mellynek ha más rokonai nincsenek, vannak szükségkép' választott rokonai, mert hiszen vannak sympathiái és antipathiái: akkor igen természetes, hogy egybenmásban épen

ugy utánozzuk e' rokonokat, mint a' hogy' ismét egyébben ha Magyarország felküzdheti magát oda, hová annyi szent óhajtás várja, annak idejében mi is fogjuk sajátságainkból gazdagítani az euro-pai eszmetökcét.

E' szerint mit önök vádul hoztak fel ellenünk, azt nem szükség tagadnunk, mert érdemet látunk benne; ha ugyan érdem lehet abban, hogy valaki kötelességének ügyekszik megfelelni.

Ennyit válaszul az utánzási viszkegről mondottakra. 'S mert már benne vagyunk a' válaszáadásban, egy pár jegyzetet akarunk tenni a' Budapesti Híradó' érdemes vezére által f. h. 9-én irányunkban nyilatkozottakra. Ő a' felhívott számban oda nyilatkozik, hogy a' közigazgatásba avatkozó követi táblát a' fenálló körülmények között mindig ellenzendí. — Azok után, miket szerencsénk volt tőle az országgyűlésen hallani, egyebet nem is vártunk; nem vártuk, hogy ő a' törvényhozásnak csak a' legkisebb befolyást is akarná engedni a' közigazgatásra; de miután a' Budapesti Híradónak e' tárgyban olly cathgorice tetszett nyilatkozni, elmondjuk abbeli meggyőződésünket: hogy e' nemzet sokkal inkább érzi, miszerint kifejlődésünk csak törvényhozásunk' működésétől várható, mintsem hogy a' törvényhozó testnek a' közigazgatásrai befolyását, melly minden alkotmányos nemzetnél létezik, beavatkozásnak tartaná.

Másik jegyzetünk a' szerkesztő' hitvallásának egy másik, e' felhívott számban szinte megpendített ágazatát illeti. Részünkről is olcsó rendet kívánunk, de mi nemcsak akkor nem tartanók olcsónak a' rendet, ha az „alkotmányos megyei szerkezetünk“ árán vásároltatnék meg, hanem akkor sem, ha azt alkotmányos szerkezetünk' „más factorának“ árán kellene megvásárlanunk; ez pedig könnyen történhetnék, ha egy oldalról a' törvényhozásnak a' közigazgatásrai befolyását a' megyei szerkezet' fentartásának paizsa alatt megsemmisítvén, más oldalról talán nem „Kreishauptmann“, de egyéb, teszem „főfelügyelő“ nevezet alatt olly tisztviselők teremtetnének, kik, ha nem módosítatik egy ismeretes indítvány, olly valamit is tarthatnának fenn, mit fenntartani egyikünknek, az indítványozónak sem lehet szándékában.

PESTI HÍRLAP ÉS BUDAPESTI HÍRADÓ.

(1844. július' 20-án.)

Nem kell kétségbeesni. —

Midőn mi a' Pesti Hírlap' szerkesztését felvállaltuk, midőn annak első számában őszinte vallomást tettünk, hogy szándékunk híven szolgálni a' haladás' ügyét, 's hogy a' Hírlap ezentúl is organuma fog maradni azon elveknek, melyeket a' lap' előbbeni szerkesztősége követett, azonagy lényeges megszorítással, melyet a' municipalis viszonyok iránti ellennézeteink követelnek; midőn dolgozó társaink fenkölt homlokkal 's világosan és egyszerűen, mint meggyőződésöket követő férfiakkhoz illik, e' szellemenben nyilatkoztak: akkor találkoznak, kik keservesen feljajdultak, 's kik uton utfélen mondogatták, hogy mi bizony nem teszünk szolgálatot a' jó ügynek, ha e' lap nem lesz egyszersmind organuma a' magát municipiumnak mondó szerkezetnek, ha féltékenyebben fogja őrzeni a' törvényt mint a' statutumot, ha több lesz előtte az ország' gyűlése, mint az egyes megyéknek gyűlései. Voltak többen, 's a' ravaszabbak épen, kik talán sokkal előbb megbocsátották volna nekünk, ha minden egyébben homlokegyenest ellenkezésbe teszszük magunkat a' Hírlap által eddiglen követett elvekkel: csak egyben tartunk velök, csak azt higyük: hogy a' helyhatósági anarchiában democratiai elemek rejlenek. Szóval: nagy volt a' boszuság bizonyos oldalon, 's nagy még most is a' sajnálkozás, hogy a' municipiumok organum nélkül maradnak.

De nem kell kétségbeesni. Ime organumuk keletkezik a' Budapesti Híradóban; a' tegnapi számban a' lapnak érdemes vezérc egyenesen kinyilatkoztatja, hogy a' mi doctrináinknak első következőse: „a' semmivé tett megye“, 's mindjárt hozzá is fog a' megyei omnipotentia' védelméhez. —

Gr. Dessewffy Aurel azt mondá journalisticai czikkelyeinek talán elsejében a' Pesti Hírlap' akkori szerkesztőjének: „önből még becsületes conservatív válhatik“; — 's ha a' Budapesti Híradónak tegnapi számát olvashatta volna, — „öcsém,“ mondaná azon kínos mosolylyal, melly ha olykor gúny vegyült is hozzá, nem sértetett senkit, mert ő csak azért mosolygott néha gúnyosan, mivel nem akart sírni, — „öcsém,“ mondaná a' Híradó' vezérének, „ha valahogy feltámadna a' régi Hírlap, te annak becsületes vezérévé válhatnál.“

'S méltán. Ime egy hosszú, zagyva czikk ellenünk, mellyben arról vádoltatunk, hogy a' megyék' választási jogát, Isten tudja, micsoda töredék által elnyelelni, 's a' megyék' politicai befolyását tönkre tenni akarjuk. Miért? Azért, mert az általunk javasolt intézkedések — a' Budapesti Híradónak saját szavaival élünk — igen nagy hatalmat adnának a' Rendek' táblája' többségének (azaz: a' Rendek' táblájának, mert úgy hiszszük, hogy ez a' Budapesti Híradó' szemében is azon egy amazzal), 's mert ezen tábla aztán a' közigazgatás' majdnem minden ágának elhatározó irányt adna.

Ugy van, — vous avez bien deviné, — nekünk bevallott irányunk az országgyűlésnek, a' fejdelemből 's a' nemzethől álló törvényhozásnak, 's ennél fogva a' Rendek' táblájának is nagy hatalmat szerezni, hogy ez a' közigazgatás' némelly ágának meghatározó irányt adhasson. Erre kell szorítkoznia nálunk ideig óráig a centralisatiónak. — 'S ha a' Rendek' táblájának hatalma növekszik, ha a' követi verificatiónak kérdése ezen táblára bízatik, az következik-e, hogy a' megyék' választási joga elnyeletnék? — Igen, felel ön, mert a' választott követet a' Rendek' táblájának többsége visszautasíthatná. — Boldog Isten! hová nem vezet a' politicai eclecticismus! ön, a' bevallott mérsékelt aristocrata, az emberséges rendszerető hazafi, c' tárgyban úgy szól, mint Wilkes,

ugy szól, mint Junius, ugy szól, mint a' demagogok! Ezek emlegették ilyenkor az országgyűlés', a' parliament', a' kamarák' zsarnokságát, mely fölébe akar emelkedni a' nép' hatalmának, mely a' választás' jogát az összes néptől a' képviselőkre akarja szállítani 'stb. Pedig üres lárma az egész; kár miatta félreverní a' harangot. A' Rendek' táblája nem fogja visszautasíthatni a' megválasztott követet, mert verificatio' alkalmával csak azt utasíthatja vissza, ki nem a' törvényes uton, nem a' törvényes módon választatott, egyedül azt tehát : ki nem választatott a' többség által, ki erre csak rá tukmáltatott. A' Budapesti Híradó őszinte barátja a' rendnek, — hiszszük, mert nem egy ízben mondá, 's mert szándékát tisztábbnak tartjuk, mint tanait, melyek aligha lesznek státori akár ő, akár új rendnek, — 's így most csak azt hozzuk fel néki argumentumul a' verificatió'nak a' követi táblára bizatása mellett : hogy botrányok, minők a' jelen országgyűlés alatt két, nem a' legnyájasabban fogadott követ' irányában elkövetettek, csak azon esetre szüntethetők meg, 's a' következő országgyűléseken csak azon feltét alatt nem fognak ismételtethetni : ha a' verificatio a' Rendek' táblájára bizatik.

Ezt kívántuk megjegyezni azon eszmetöredékre, melyet a' Budapesti Híradó' felhívott számának szóárjából — bizony a' sok szó is csak olytén portéka, mint a' nagy szavak, — kihalászni képesek voltunk. Arra, mi az angol és franczia példák' utánzásáról 's a' magyar alkotmány' typusáról ismét és ismét mondogattak, már tettünk volt egy pár észrevételt lapunk' mult számában. Azon, hogy a' Hírlap' eljárása a' centralisatio körül olyannak mondatik, „melly a' tárgyat mindig homályosabb ködbe, mindig sűrűbb fátyolba borítja,“ 's hogy husz, harmincz sorral alább ez áll ugyancsak a' centralisatio körüli eljárásunkról : „a' terv igen szépen van összeillesztve, csak hogy az ildom azt kívánta volna, kerültessek el, hogy a' szeg illy világosan kandikáljon ki a' zsákból,“ — azon nem csodálkozunk; miért ne állíthasson valaki, ha neki ugy tetszik, azonegy tárgyról fehéret feketét egyszerre? Hasznát csak ő fogja látni. De azon csodálkozunk, hogy még alig hocsátottunk ki négy, öt számot, 's a' Híradó már csak

azon gondolatban talál vigasztalást törekvéseink' ellenében : „hogy a' megyékben lesz elég önnérzet, megsemmisítésöket nem tűrni, a' kormánynak lesz elég belátása, kezeiből a' kormányrudat kicsavartatni, a' létező hatalmak' egyensúlyának illy megzavartatását nem engedni, 's hogy a' Förendekben lesz elég erély a' dolgok' illy ferde fejlődését megakadályozni.“

Nagy Isten, mire nem szántuk árva fejünket !

De nem kell kétségbeesni.

KÖVETI VERIFICATIO.

(1844 július' 31-kén)

A' ki figyelemmel kísérte a' jelen országgyűlés' folyamata alatt a' Rendek' táblája' eljárásának mechanizmusát, nem egy ízben tapasztalhatta: hogy midőn a' tábla' 's az elnök' jogköreinek egymáshoz mérsékléséről volt szó, vagy végzés sem hozatott, vagy pedig az illető végzés' kimondása után oda vettetett a' kölcsönös jogokat fentartó salvificatoria clausula. Ezen záradék körülbelől annyi megnyugtatót foglal magában, mennyi megnyugtatót találhattak a' szabad királyi városok' követei azon stereotyp kifejezésben, mellyet ha szavazási joguk' csonkításáról tettenek szót, válaszul nyertek: „itt jogcsonkításról nem lehet szó, mert az elnök kitkit jogainak gyakorlatában fenntart.” Il y a ici quelque un qu' on dupe, volt néha hajlandó felkiáltani a' tisztán intuitívus néző, — pedig igazságtalanul. A' Rendek hazafiúi örömmel szemlélik ő nagyméltóságát az elnöki széken; 's ő, az elnök, köztudomásra a' legszivesebb viszonyban áll a' tábla' tagjaival egyenkint és öszvesen. Nem, — jogfoglalásról az egyik részről, 's jogfeláldozásról a' másíkról szó sem lehet, az illető felek erre nem képesek, 's még kevésbé meghatározott tervnek ez iránybani követésére. De a' tábla, az elnök, az egyes tagok a' körülmények' ereje által vezéreltetnek, — a' RR. táblája constituálni akarja magát mint képviselők' táblája, — itt rejlik a' kulcs a' felebbi jelenet' magyarázatához, 's ezen eszme' befolyása alatt működik a' tábla néha talán öntudatlanul is. 'S hogy ez így van, világos onnan is, mert mindig találkoztak egyesek, kik ilyenkor, midőn a' két rendbeli jogkör' pontosabb mérlegezéséről volt szó,

ugy vélekedtek, hogy ez az országgyűlés' coordinatiójához tartozik. De valamint az 1832²/₆-ki országgyűlés, bár mennyire ellenzé is elején, utóbb mégis per-excerpta dolgozott, mert állalta, hogy a' rendszeres munkálatokat egyszerre életbe léptetni lehetetlen, — hiszen historiai alkotmány mellett mindenütt széles e' világon csak per excerpta, csak részletes változtatások' útján eszközölthetik a' reform—: ugy érzi a' tábla, hogy az országgyűlés is csak per excerpta, csak részletesen rendeztethetik, 's hozzá is fogott önrendezéséhez. Nem említjük itt magát a' terem' ujjá idomítását, mert ez, bár mi üdvös intézkedés külsőleg, mivel legalább parányi kényelemben részesíté a' tábla' tagjait, eddigi ideiglenes alakában nagyfontosságúnak nem tekintethetik, 's legfelebb megczáfolja azon vádat, melylyel az ellenzék egynémelyek által illetetett, hogy nem barátja a' tanácskozásokba behozandó rendnek; de említjük azon helyzetet, mely a' jelen-nemlevő mágnások' követelneinek jutott, 's ezen tényt, ezen fait accompli-t jól feljegyeztetni kérjük, mert a' tábla' önrendezése körüli hatásköre ha ennyire terjed A-ban, lehetetlen, hogy már B-ben tökéletesen megfoghatkozhassék.

Azonban erre is csak melleleg hivatkozunk jelenleg, mert szólni akarunk a' követi verificatio' kérdéséről, ezen, a' sorozatban első lépésről annak elérésére, hogy a' tábla azon önnérzettel birjon, mely ő felségével törvényt hozó testületben szükségképen megkívántatik.

Arról, hogy ezen kérdésre a' külföld' meggondolatlan utánzása nyújtott alkalmat, józanon nem vádoltathatik a' haladási párt; mert, mint látni fogjuk, igen gyakorlati kiinduláspontra mutathatunk; más részről azonban szívesen megismerjük, hogy a' kérdés' milly iránybani eldöntésére befolyással voltak és befolyással leendének az europai nyugot' alkotmányos státusai. És ennek ugy kell lenni; a' ki az europai solidaritást tagadni akarja, az bizvást tagadhatja a' 'nap' fényét is; 's a' ki nem akarja látni azon fonalat, mely hazánkat 's a' többi alkotmányos nemzeteket egyiránt körülfogja, az erős magyar lehet, de optikai idegében egy kis hiba van minden bizonynyal.

Angliában már korán, még a' középkor' századaiban megszűntek az alsóház' tagjai a' küldök' pusztá mandatariusai, ügyvivői lenni, mi a' foederalismus', a' státusegységgé nem érleltség' egyik jellemvonása; 's váltak a' nép által választott követekké, kik szabott időre a' nép' hatalmával felruháztattak, 's kik ennél fogva a' kormány' azon részében jártak el, melly különben, ha a' hatalomnak ezen átszállítása nem történik, maga a' nép által gyakoroltatott volna. Azaz: feltaláltattak bennök azon kellek, mellyeken Brougham (Principles of democratic and mixed government, 1843.) szerint a' képviseleti rendszer alapul.

Igen természetes ennél fogva, hogy a' verificatio az alsóház' jogai közé tartozik. A' parlamentnek egyik vagy másik házát illető bár mi kérdések — így szól egy angol political axioma — azon ház által 's nem másutt vizsgáltatnak, tárgyalatnak és elítéltetnek, melly házat illetik. — Azért, mondja Blaskstone, a' lordok nem fogják megengedni, hogy az alsóház egy skót peer' választása felett ítéljen; az alsóház nem fogja megengedni, hogy a' lordok egy commoner' választása felett ítéljenek; és sem az egyik, sem a' másik ház nem fogja megengedni, hogy valamely nála nál alsóbb törvényszék ezen esetek felett bíraskodjék. A' maximák pedig, mellyek szerint a' felső 's az alsóház ilyenkor eljár, 's az eljárás' módszere, a' parlament' kebelében nyugosznak, és részletes törvények által nincsenek körülírva.

Azaz: a' parliament souverain hatalommal bír, és legjobb belátása szerint cselekszik, mert a' parliament nem csak törvényhozó testület, hanem alkotó egyszersmind, az t. i., mit a' múlt század' utolsó tizede az „assemblée constituante“ név alatt értett.

A' francia kamarák 1830-diki szerkezetökben is nem bírnak azon alkotó hatalommal, melly az angol parlamentnek tulajdona; de a' verificatio' joga mind a' mellett nem csak Franciaországban, hanem mind azon státusokban is, mellyeknek alkotmánya a' francia charta szerint idomítatott, 's mellyeknek egy-némellyikéről nem mondhatni, hogy szerfelett nagy hatalmat tulajdonított volna a' törvényhozó kamaráknak, mindenütt az országgyűlést illeti. Nevezetesen Franciaországban az 1831. apri-

lis' 19-én hozott törvény' 56-ik cikkelye szerint a' követi kamara, 's kirekesztőleg csak a' követi kamara bíraskodik a' választhatás' feltételei felett, minek természetes következtetése, hogy azon czimeknek verificatiója is, melyeknél fogva valaki a' palais Bourbonban széket foglalhat, egyenesen és kizárólag csak a' kamarát illeti. Olvasóink tudják, hogy a' jelen kamarai ülések alatt Lafitte Károly több ízben visszautasított a' követi tábla által, tudják, hogy a' választó testület a' kamarának jogát a' verificatio körül megismerte, mert ennyit tett mindannyiszor, valahányszor Lafitte Károlyt újra megválasztá, hiszen új választás' szüksége csak ott fordul elő, hol az előbbeni választás megsemmisítettnek ismertetett; 's tudják a' mai számból azt is, hogy Lafitte a' kamara' felsőbb belátásának fejet hajtott.

Felsőbb belátásának, mondjuk, 's bátran hozzáteszszük, ha mindjárt e g y e s ellenkező eset idéztetnék ellenünk, — méltányos eljárásának is; mert a' kamara ugyan nem szokta motiválni ebbeli határozatait, 's lehet, hogy némely tagjai a' jogponttól függetlenül political rokon- vagy ellenszenveik szerint határozzák el magokat az e' kérdésben mikénti szavazásra, — de helyesen válaszol ezen nehézségekre Cormanin, mondván: hogy nagyszerű testületben a' csaknem általános többség rendesen a' méltányosság' érzelve által vezéreltetik, mit a' kamarának illető határozatai is tanúsítanak.

Magyarországban azon eset, miszerint gr. R. G. az 1839-ki országgyűlésen követi székét el nem foglalhatá, alkalmat adott az első lépésekre e' tárgyban, 's a' jelen országgyűlés' első napjaiban határozat hozott, mely szerint a' követek megbízó leveleiket táblai választmánynak bemutatni kötelesek, mely választmány azonban az illető választások' megbirálásába ne bocsátkozhassék. Már a' megyei kihágások' megvitatásakor lehetetlen volt nem tapasztalni ezen fűlszabály' elégtelenségét, 's egy méltán köztiszteltben álló férfiú, kit senki józanon a' municipium' jogai iránti hiedegségről nem vádolhat, a' követválasztási vesztegetésekből kiindulva, a' verificatiót most már olly értelemben indítványozá, minőknek azt a' képviseleti alkotmánynyal bíró országokban láttuk. —

A' tábla úgy vélekedett, hogy e' tárgyban csak az illető utasítások' nyomán nyilatkozhatik, 's ezeknek beérkezéseiglen függőben hagyá az ügyet. Az utasítások' többsége a' verificatiónak a' táblára bizatása ellen nyilatkozott. Nem szükséges a' többség által felhordott okok' czáfolatába ereszkednünk, — elég lesz egy pár észrevételt tennünk a' journalistica által felhivott argumentumokra, mellyek — úgy akará az események' szeszélye — az ellenzék ellen kibányásztattak, mert már a' jelen év' első felében az ellenzék a' Rendek' táblájánál a' verificatio' kérdésében nem hívé többé azt, mit a' centralisatiót ellenzők még tavál tanítottak, de hívé ezt most a' másik felekezet, mi világos jele annak, mit már érintettünk volt, hogy a' haladási párt ép, egészséges municipiumokat igen is akar, de túlzottakat következetesen csak a' másik akarhat.

Egy különben nagy talentummal írott czikkely szerint, ha azt jól értettük, azon oknál fogva nem avatkozhatik, jelenlegi törvényeink szerint, az országgyűlés még most azon viszonyba, melly a' küldők 's követek között fenáll, mert

ez által a' megyék' önállása 's autonomiája veszélyeztetnék; 's mert

külföldön a' követ, a' czikkely' írójának tudtára, mindenütt olly testület által választatik, melly nem egyéb, mint bizonyos számú 's bizonyos helyen lakó egyének' pillanatnyi aggregatuma, melly a' választás után széteszlik, lenni megszűnik, 's politicalai hatósággal csak akkor léphet ismét életbe, midőn alkotórészei az illető hatóság által új választásra összehívának, — minek épen ellentéte a' politicalag folyvást létező megye.

Ezen argumentumok közül az első nem áll.

Wallis, Bern, Zürich 'stb. kétségkívül több önnállással és autonomiával bir, mint akármellyik magyarországi megye, mind a' mellett, hogy az illető követek' megbízásainak verificatiója a' diétát illeti.

A' másodikban felhivott tényre nézve tévedésben van a' czikkely' írója.

A' Schweitznak legtöbb cantonjaiban a' nagy tanács választja

a' követeket, erre nem illenek a' felebb a' külföldi választó testületekről mondtak, mert a' nagy tanács nem pillanatnyi aggregatum a d h o c, 's mert például Saint Gallban, Schwitzben 'stb. rendkívüli ülésben is összejő, mikor neki, vagy az elnöknek tetszik. És a' követi verificatio mégis a' diétát illeti.

A' Schweitzra hivatkoztunk, hogy a' decentralisatio' legbuzgóbb barátja is megnyúgodhassék, ha a' verificatio a' Rendek' táblájára bizatik.

TÁJÉKOZÁSUL.

(1844. augusztus' 14-kén.)

Az országgyűlés' határnapjául october' 15-ke van kitűzve.

„Az nap, mellyen a' kamarák' ülésének vége szakad, kezdődik a' *journalistica*' ülése,“ — mondja egy franczia publicista. A' sajtó ekkor, ha feladásának hive akar maradni, rövid visszatekintés után a' legközelebbi multra, mint előre küldött őrszem a' kivívott sánczok' védelme alatt hagyja felekezetét, 's előrenyomúl a' sivatagba, hol, míg fejsze nem éri a' rengeteget, míg féregtől nem tisztítatik a' föld, biztos tanyát nem találhat a' nép; előrenyomul, deléjtől véve egy szebb jövő' hitét, mellyet ész és szív sugall a' jobb kebelnek, szakadatlanul az üdvösnek ismert czél felé indulva, de néha egy tekintetet vetve az ellenség' táborára is, hogy adatokat gyűjtsön a' vezérnek, ki majdan tervet készítend a' csak elhalasztott, de mindenesetre bekövetkező új parlamentararis hadviselésre.

Mint fog a' magyar *journalistica* megfelelni feladásának? mit tevő lesz? mit kell kötelességénél fogva tennie?

Lapjaink czivódni fognak egymással, annyi bizonyos. Küzdeniök kell, ez egyik feladásuk; de czivódni és küzdeni talán nem mindegy. Küzdés az élet; 's ha ez valahol áll, úgy áll minden bizonynyal a' *journalistica*' mezején, áll kiváltképen mindazokra nézve, kik a' haladás' oltárán tették le a' hitet: küzdeni minden talpalatnyi földért, míg végre egy continenst csikartak ki a' hullá-

moktól. Béke nem kell! A' ki napjainkban akarja létesíteni az örök békét, az vagy jogok nélkül szeretné elszenderíteni az emberiséget, mint Macchiavelli' tanítványához illik; vagy jámbor ember lehet ugyan, de olyatén, ki arra született, hogy álmokat keressen egész életén keresztül, vagy hogy a' francia benedictinusok' foliánsait folytassa.

De czivódás sem kell: ez termékellen, mint a' kovával fedett határ; szikrát kicsiholhatsz belőle, melly gyönyörködtesse a' gyermeket, — kalászt nem.

A' hirlapi czivódás' helyébe tehát komoly pártküzdelemnek kell lépni. De ez csak úgy történhetik, ha a' párt valóságos párt, ha van symboluma, — signum in quo vincet. —

A' *journalistica* már is tekintélylyé kezd válni hazánkban, mondá nekem e' napokban egy ügyfél. — Szivesen örvendek, ha úgy van; örvendek az ügy' tekintetéből, mert a' *journalistica*nak tekintélylyé kell válnia, ha ohajtjuk, hogy fiaink láthassák az ígér-et' földét; de örvendek a' *journalistica*' kezelői iránti rokonszenvebből is. A' tekintély vigasztalást nyújt sok szenvedésért, vigasztalást egy feláldozott életért is; már pedig a' hirlapíró nem nyugszik rózsaleveleken, úgy hallottam másoktól; magam az utolsó, a' csak tegnap ideérkezett, még nem ítélteték; én még semmit sem tapasztaltam, ha kiveszem azt az egyet, hogy lapjaink igen méltányosak szoktak lenni egymás iránt, 's hogy a' legszebb collegialitásban élnek egymással, — olly dolgok, melyeket csak azért roszalhatni, mivel igen mesquin stylusban történnek.

A' *journalistica* tehát tekintély volna; de jól használt tekintély-e?

Vannak, kik a' politikai *journalistica* iránt egy idő óta nem a' legnyájasabb indulattal viseltetnek, mert ez — állításuk szerint — az irodalom' egyéb részeinek, az alapos tudomány' rovására terjed mind inkább. Ezen vád stereotíppá kezd válni, 's ma-holnap pályakérdésül fogják kitűzni: „terjesztessenek elő azon károk, melyeket a' politikai *journalistica*nak kifejlődése által, kivált mióta Kossuth Lajos és Dessewffy Aurel feltűntek, szenved-

dett közvetlenül az irodalom, és közvetve a' két nemes magyar haza. "Nem tudom, ha nem fogják-e a' tudományos társaságok annak ítélni oda a' pályaserleget, ki, mint egykor Rousseau tett a' dijoni kérdéssel, felfordítandja a' kérdést, — 's ki épen a' hasznokat fogja bebizonyítani, nema' károkat; azt sem tudom, ha azok, kik az alapos irodalom mellett felszólalnak, alapos ismeretekkel bírnak-e, vagy csak ollyasokkal, mint a' Híradó' szemleirójának publicuma, melly még Wilkes' 's Junius' nevét sem hallotta (boldog Isten, milly publicum! valjon hallotta-e a' Mirabeau és Napoleon neveket?); mindezt, mondom, nem tudom; de annyi bizonyos, hogy a' panasz ollyatén, mintha a' mi derék Balásházyunk arról panasznál, hogy ő annál fogva nem irhat Debreczenben gazdasági munkát, mert Vörösmarty Pesten poetait ír.

Mások természetesen találják viszonyaink között a' political journalisticának túlsúlyát, 's ők az irodalom' egyéb ágai' meddőségének okát nem a' politicainak termékenységében találják, hanem arról panaszkodnak, hogy a' journalistica nem tűz ki eléggé magas feladást magának. 'S ezeknek talán némi tekintetben igazuk van; ha t. i. nem azt kívánják, hogy a' political journalistica teljesítse a' teljesíthetlent, hogy feleletet adjon minden kérdésre, minden kételynek megnyugtatót, minden sebnek egy balzameppet; de ha kívánják — és ennyit joggal kívánhatnak — hogy ne csak egyes elvei legyenek A. vagy B. hirlapnak, hanem hogy legyen egy főelve is, melly amazokat betetőzze.

Ezen főelv nélkül valamelly hirlap igen gazdag tárháza lehet az eseményeknek, igen tanuságos repertoriuma a' D. és Δ és B-féle értekezéseknek, de felekezeti organumnak nem mondhatik, — legalább nem olly felekezel' organumának, melly tisztában van magával cél és eszközök iránt, 's melly az nap', midőn a' közügyek' elintézésével, nagyban vagy kicsinyben, oda fenn, vagy ide lenn, megbíznának, nem leendő kénytelen vallást tenni, miszerint tévedésben volt, midőn hívé, hogy lapjának political credója van: 's miszerint csak most tapasztalja, hogy egy két zsindeyszeeggel 's egy két léczcel, minden alapkő nélkül, még nem építhetni.

Nézzük meg e' tekintetben közelebbről a' Budapesti Híradót.

Belőle azt tanultuk eddiglen, hogy szerkesztője nem viseltetik a' legerősb hittel a' panaceák iránt, — jól teszi, ezt a' jogot tőle senki el nem veszi; hogy vasutakat, csatornákat a' státus építsen, ne magános társulatok, — bizonyos előzmények után mi sem elleneztük; hogy oda csatorna kell, hová mi vasutat ohajtottunk, — azok után, miket Chevalier' cours d' économie politique' első kötetében olvastunk, most sem lehetünk a' Híradóval egy véleményen; de tegyük fel, hogy igaza van, tegyük fel, hogy igaza van még egy tuczat más particularitásban is; ugyan hol, a' Budapesti Híradónak melyik számában fogjuk találni azon főelvet, melyet ha programmájába írna, mindjárt tudni fogná mindenünk, hányat ütött az óra; tudni, mit várhatunk tőle az egyetemi eljárásra nézve, 's ha ollyas-e, melyet addig is, míg fonalának egy pár rőfét legombolyítja, támogatnunk kell, vagy elleneznünk? Hol hirdették a' Híradó' papjai eddiglen azon főfő hitágazatot, melyből láthatnók, keresztyének-e vagy pogányok? Vagy talán a' több ízben emlegetett magyar typus', magyar génius' fentartása volna ezen főelv? De mi az a' magyar typus? hiszen az hasonló egy palimpsesticus codexhez, ollyashoz, mely Ciceronak könyveit de Republica foglalá magában, 's melyre a' századok' hosszú során keresztül nem egy ügyetlen kéz nyomorúnál nyomorúabb scholiastákat fölébe mázolt. A' ki külső kinövéseket typusnak, jellemnek mond, az épen olly helyesen választja a' szót, mint az egy hétig málha nélkül utazó egykori kalmárlegény, ki csokoládészinü ümegét fehér ruhának nevezé; vagy mint ama' galant magyar, ki a' nagy-idei cigánynőt fehér személynék mondogatá.

Ismételjük, hol van a' főelv, melyet lüktetni érezünk minden particularitásban? hol van, hadd bámuljunk, lépjen már egyszer napfényre, hiszen szép dolog, digito monstrari et dicier: hic est! Vagy talán egész a' mult vasárnapi számig halasztották volna ennek kimondását? mert mintha ott a' képviseleti rendszernek üzenne hadat B. ur, mintha cikkelye bevezetésül szolgálna ezen tételhez: vigyázzunk, hogy a' Karok és Rendek' rendszere a' képviseletihez közelebb ne hozattassék; — mi ha úgy van, ez már valószínűségi alapelv volna, választott rokonság a' német parányi tarto-

mánykák' státusférfaival, kikről irva van, hogy előpéldányaik a' Hiradó' státusférfaainak.

Bennünket mi illet, — mi nem késtünk bevallani az eszmét, melytől öszves működésünk irányát veszi. Voltak, kik úgy vélekedtek, hogy végre is az absolutismus fog örvideni munkásságunknak; voltak, kik törekvéseinkben a' conservativ eszmékre bekövetkező özönviz' előpostáját látták. Belátása szerint itél az ember. De mi nem cselekedhattunk máskép'. Láttuk, hogy az ország nem épen hyperstheniai állapotban van, tudtuk, hogy erőfölöslegtől nem kell tartani a' státusnak; 's ennélfogva úgy vélekedtünk, hogy az erők' öszpontosítása szükséges mindenek fölött. Láttuk, hogy azon pillanatban, midőn külső erő támad e' hazára, veszendőben vagyunk, ha még sem szűnünk meg decentralisatiónak indulni; láttuk, hogy a' nemzetség' szent ügye követeli a' központosítást, mert miután a' kívül maradottakat az alkotmány' sánczai közé fogadni elkerülhetlenül szükséges, 's miután köztök ollyasok is találkozzanak, kik nem a' legnagyobb pietással viseltetnek nemzetségünk iránt: a' magyar szó' diplomaticai általánossága veszélyeztetik, ha municipalis viszonyaink — eddigi átmeneti állapotukban nem maradhatván, — a' foederalismus' határszéléig terjesztetnek ki; láttuk, hogy a' municipalis jogok' ürügye alatt történt Horvátországban a' szakadás; láttuk, hogy a' szabadságnak társul kell adnunk a' rendet, vagy mi ezzel egy, a' polgári egyenállást, olly dolog, melynek elérésére a' decentralisatiónál visszásabb eszköz nem gondolható; láttuk, hogy finansziariendszerről, divatos fogalmainkkal a' municipalis politicáról, álmodozni is nevetséges; láttuk mind ezt, 's vétkeztünk volna a' közhaza ellen, ha nem gondolkozunk hatalomról, melynek focusában minden erő központositassék. 'S e' hatalom nem lehetett viszonyaink közt más, mint az országgyűlés. Midőn ezen elvnek kimondásával 's alkalmazásával nyitottuk meg pályánkat, egy terrenumra állottunk azon megyékkel, melyek a' petitiojog mellett nyilatkoztak, melyek a' követi verificatiót az országgyűlésre akarták bizni, melyek évenkiinti, szabott időben megnyíló és szabott időben eloszló országgyűlést

gyűlést sürgettek. A' ki e' hármát pártolja, és a' centralisatio ellen, mint mi ezt értelmeztük, nyilatkozik: az nem tudja, hogy mit akar. E' három ellen szót emelni annyi, mint provincialis érdekek mellett küzdeni a' közhazáéi ellen. Ezt mi nem fogjuk tenni. Kürtöljenek ki bennünket a' megyei rendszer' ellenségei gyanánt, az minket nem fog visszaretteníteni irányunk' követésétől. Van valami, a' mi több a' megyénél, 's ezen valami: az ország. A' franczia parlamentek épen úgy voltak bizonyos időszakban egyedüli védfalai némi szabadságnak az absolutismus ellen, mint nálunk a' megyék; ők úgy hasonlítottak Saragossához (hogy a' bíressé vált képpel éljünk), mellynek midőn egyik utcája bevétellett, meg' felállott a' másik, mint nálunk a' megyék; — de azok, kik a' parlamenteket védették a' constituante' souverainitása ellen, azokat Maurynak, Tolendalnak, Cazalésnak hítták, nem Barnavenak, nem Sieyesnek 'stb. És a' kik a' verificatiót nem az illető ház által akarták megtétetni, és a' kik az instructiókra hivatkoztak, és a' kik a' Bretagne, a' Provence, a' Normandie' jogairól szólottak, nem Franciaországéiról, azok augusztus' 5-én már megbánták az aug. 4-ki éjtszakának fellobbanását.

De nem elég megpendíteni az alkotmányos központosítás' eszméjét; szükség azt a' közigazgatás', a' törvénykezés', a' nemzeti gazdaság' 'stb. főkérdéseire közelebb is alkalmazni. És ez leend az országgyűlés' befejezésével lapunknak egyik feladása.

Ügyünknek jövendője van, közel jövendője. Azok, kik még nem léptek szerződésre a' multtal, kik tudják, hogy keskeny körben megkeskenyül az értelem, kik partialis érdekek felett, melyeknek tömkelegében el nem vész mindenki, meg nem feledkeztek a' legfőbbbről, a' közjóról, — azok már holnap, holnapután velünk lesznek minden bizonynyal. Ők ki fogják vívni ez ügyet azon irányban, mellyben azt lapjaink tervezték; 's társainké leend az érdem, hogy megrendítették az álhitet, melly hamis előzményekből indulva, szükségképen hibás következményekre vezetett.

PÁR SZÓ KÉT FŐFŐ ÜGYRŐL.

(1844. aug. 28-kán.)

Egy választmányi ülésben — már nem emlékezem jól, hol és mikor — azt hallottam egy elmés férfi' szájából, hogy ő nem barátja a' practicabilitásukról dicsért indítványoknak, mert ezek rendesen csak fél tételt foglalnak magokban. Az ember sokat mond boszuságában, mit, ha a' kenyértörés' órája üt, 's ha vállainkon érezzük a' felelősség' terhét, a' világért nem választanánk cselekvési sinórmértékül. Legkevésbé sem kételkedünk ennél fogva, hogy miután mindnyájunknak közös meggyőződése, miszerint a' városok' elrendezésének és szavazatarányának ügye, ha a' jelen országgyűlésen higgadt tanácskozás' világánál fel nem oldatik, talán ollyassá is válhatnék, mellynek milly alakbani eldöntése nem annyira tőlünk függend, mint másoktól; 's miután érezzük mindnyájan, hogy — ha csak a' kergeség' bizonyos nemével nem akarunk mindörökké minnen magunk körül forogni — új tényezővel szükség a' törvényhozás' egyéb factorait öregbiteni, — mindezeknél fogva, mondom, biztosan hiszszük, hogy ez ügyben a' két tábla' egymáshoz közeledésének reményéről még le nem kell tennünk, 's hogy, miután az egyik utasítások által van megkötve, legalább módot fog találni a' két tábla annak eszközlésére, hogy a' meggyőződés' minden erőszakolása nélkül egy oldalról, 's az utasítások' megtartásával más oldalról az ügy új stadiumba léphessen által, hol k. k. válasz által kisegíthetjük azon szorosságból, mellyben azt most beczövekelve látjuk.

'S ha találkoznának a' hazában, kik azon lehetőséget, hogy a' jelen országgyűlés széteszathatnék, mielőtt a' városi ügy kikötőbe érkezett volna, nem tekintenék a' leggyászosabb csapásnak, 's kik talán azért sem törekednének erőszakadtáig ez' ügyet annyi romból kisegíteni, mivel némelyiknek véleménye szerint a' negyedik rend már természeténél fogva nem frigyese a' stabilitás' azon elvének, melyet az egyik tábla képvisel; vagy mivel mások azt hiszik, hogy hatalmuk nem fog öregbülni, ha tizenhat szavazat állana majd egyremásra nézve az ő küldötteiknek irányában, — azokat bátrak vagyunk arra figyelmeztetni: hogy a' kor' követeléseire idomított alkotmány mindig a' rend', tehát a' józanul értelmezett stabilitás' legbuzgóbb védői között látja már foglalkozásainál fogva is a' polgárságot — 's a' törvényjavaslat, kivált az elfogadott módosítások után, valóban csak ennek ad jogokat, nem a' proletariusoknak; — 's hogy azon szavazati quantum, mellynek többsége eddig husz 's néhányával számított, nem hogy erősen állandana, de zerus alá fog süllyedni morális értékére nézve, 's hogy minden rhetoricus erő kifejtés, minden hivatkozás a' közvéleményre, minden bármi csüggedellen foglalkozás a' nap' egyéb kérdéseivel; hogy a' jövődönék tátongó örvénye elpalástoltassék, viszhang nélkül fog elhangozni, ha a' városi ügy elintézetlen marad.

Egy más tárgy, mellyre nézve tavál májusban olly örömet ringattuk magunkat azon hitben, hogy eredményei szinte a' jelen országgyűlés által alkotandó törvénytáblákba fognak iktattatni, — a' büntetőtörvénykönyv, vagy legalább az ennek egyik lényeges részét tevő büntető eljárás, már csak igen halavány reménnyel biztat bennünket. De miután most már előre volt látható, hogy még alkalmasint három év fog legördülni, mielőtt a' javaslatot törvény' képében fogják visszanyerni a' küldők, mindennek előtt azon kell vala lenniök a' Rendeknek, hogy a' főkérdést olly terrenumra állítsák, mellyen az, elv' tekintetében tisztasága és magáiban összhangzása által minél ajánlatosabbá váljék, 's mellyen ennél fogva a' gyenge oldalt nem minden tapintat nélkül kikutató ellenfél nem a' legfényesebb sükernek nézhet elébe. 'S ez történt a' közelebbi ülésekben az eskütszékekre nézve. Midőn az eskütszékek' ügye

első 's másod ízben szőnyegre került, 's midőn pártolói azon elvből indultak ki, hogy az eskütszékek' tagjai a' közgyűlés által választassanak, még oly hitre is vetemedhetett volna valaki, miszerint itt minden törekvés csak arra van irányozva, hogy egy uj piros foltot varrassunk sz. István' köpönyegébe, 's hogy mondassuk: ime, már nekünk is van olytén institutiónk, melyet jurnak keresztelgettünk. Pedig, ha igaz, mit mi erősen hiszünk, hogy az eskütszéket ajánló argumentumok közül első sorban áll az, miszerint általa a' büntető kérdések' feloldására olytén egyének válnak arbiterekké, kik sem nem választatván, sem nem neveztetvén, mentek azon befolyástól, melytől a' dolgok' gyakrabban előfordulható abnormis állapotában félthetni minden egyéb büntető bíróságot, — akkor ha e' tekintetben a' választott eskütszéki tagok' eszméjét tovább is ápolgatták volna a' Rende, ha csak név nem segíthet a' dolgon, nem nagy lépést teszünk e' tárgyban. Most azonban szerencsés fordulatot vett az ügy, 's reánk nézve kétszeresen örvendeztetőt; mert nemcsak hogy az illető kérdés kibontakozott minden akadályul szolgáló allotriákból, hanem a' Rende egyszersemind tanúságot adtak, miszerint nem szándékuk az uj institutiókat, török szakad, oly ráhátra vonni, melynek haladék nélküli rendezése épen ugy elutasíthatlan szükségé vált, mint a' hogy' elkerülhetlennék ismertetett a' szabad. kir. városok' rendezése. — Miatán azonban már ennyiben szétörettek az előítéletek' bilincsei, nem lehet nem sajnálnunk, hogy még egy további lépés nem történt e' tárgyban, 's hogy határozattá nem vált, egy időben az eskütszékek' behozatalával egy közvádoló-collegium' alakítása, mely a' *ministère public*, a' *Staatsanwaltschaft* formáiban, a' közállomány' érdekében, mint a' közállomány', nem mint egyes törvényhatóság' képviselője követelje az igazság' kiszolgáltatását a' bűnösnek irányában. Ez egyik következése azon tannak, melyet hirdetni kötelességünkül ír a' meggyőződés, mely megválasztásuk után ismét és ismét tisztválasztás alá eső egyes közvádolóknak sem méltóságot, sem függetlenséget, sem egységet nem lát elégségest, 's mely már Angliában is a' *prosecutorok*' jelen állásának megváltoztatását minden értelmesebbel ohajtja.

Ezen tételnek megizleltetése, való igaz, hogy nem egy nap' műve leend; de hiszen kifejlesztésére elég idő a' három év, mellynek elmúltával nyilatkozhatik iránta a' törvényhozás. — Jelenleg aligha válik egyéb része a' büntetőjogi javaslatnak törvénynyé, mint a' börtönrendszer. 'S történnének bár ezzel minélelőbb kísérletek! mert velünk együtt talán többen csak a' beállott eredmény után fognak a' magányrendszernek, azon formában, mint ajánltatik, üdvös voltáról meggyőződni. Nem mintha a' hallgatórendszer barátjai volnánk. Nekünk hitünk, hogy azok, kik a' magányrendszert legszélsőbb következményeiben pártolják, 's azok, kik a' hallgatórendszernek még ma is azon értelemben hivei, mint az ezelőtt egy tizeddel értelmeztelett, ki nem kerülhetik azon megrovást, — mellyet egyébiránt jó társaságban szenvednek, egy Tocqueville-el p. o. — hogy már az idő megett maradtak Azon fanatizmus, melylyel mind az egyik, mind a' másik rendszer védelmeztelett, ma már nincsen helyén; mert a' mi a' két rendszer' lényegének mondatott, ama' legeslegszigorúabb magány, melly abból, ki cselekedete által épen azt bizonyítá, hogy emberek között élni nem tud, a' legjobb esetben jó remetét gyurhat, de nem társasági életre alkalmas egyént; 's ama' legeslegszigorúabb hallgatás, melly épen akkor parancsoltatik megtartatni, midőn az emberarcz mintegy szólásra felhívólag állítatik a' fogoly mellé, — tehát mind az egyik, mind a' másik rendszer' főelve ma már csak makacsságból pártoltatik az apostolok' irataiban, 's így azt kár létesíteni az életben. Cellularis rendszer behozathatik a' nélkül is, hogy az elkülönzés azon tulságos fokig vitesék, melly a' solitary confinement-et jellemzi.

KEGYELMEZÉSI JOG.

(1844. september' 11-én.)

A' főrendek minapában a' büntető-törvénykönyvi javaslatnak tárgyalásához fogtak; 's habár a' büntetések' nemeinek megállapítása után meg' más, nem büntetőjogi tárgyak igényelték figyelmöket, természetesen rövid idő múlva folytatni fogják a' megkezdett tanácskozást; mert csekély véleményünk szerint, ha mindjárt csak annyiban szándékoltnék is általuk tárgyalatni a' codex, mennyiben ezt a' büntetés-végrehajtássali kapocs követeli: a' revisionnak a' büntetésnemeken kívül még a' büntetések' megváltoztatására 's elengedésére is kell kiterjeszkednie; akkor majd szóba jő a' kegyelemjog is, 's elvbarátainknak alkalmuk leend, ezen kérdést kifejtteni az előitéletek' póláiból, melyekbe azt az eddigi vitatások göngyölgették. —

Nem tudom, ha találkoznak-e számosan hazánkfiain között, kik a' francia forradalom' parlamentarizmus történetét Buchez és Roux-tól, forgatták. A' szerzők Robespierre' emlékének rehabilitációját tűzték ki magoknak feladásul, nekik Lafayette, Mirabeau, a' girondisták, mind-mind épen úgy árulók vagy szűkkeblű kontárpolicusok, mint az udvari párt; ideáljok a' convent; státusférfini előpéldányaik Saint-Just és különösen Robespierre. Ennek legparányiabb beszédét is kikutatják a' clubbok' latrináiból, 's odaállítják a' statustudományt leső polgár elébe, hogy bámulja és tanulja, mint a' hogy' orbiliusaink előnkbe adták Cicerónak beszédét pro Marco Marcello,

És Robespierre mondott egy hosszú beszédet a' kegyelemjog ellen, és Buchez 's Roux ismerték ezen beszédet és mégsem vették fel munkájukba, sőt némi becsméléssel improcollálták könyvökben azon eseményt, hogy a' kegyelemjog ezen beszédek' nyomán eltöröltetett, — hogy rövid idő múlva meg' életbeléptetessék, vethették volna utána.

Ismételjük, a' kik ismerik e' munkát, tudják, hogy írói a' liberalismus' igen-igen balra fekvő sátorába valók, oda, hol megszűnik minden egyezkedés a' status quoval; ők és hiveik a' valóságos en avant-párt, nem azon ártalmatlan, mellynek számára nálunk ez elnevezést teremtették.

És még ezen írók is, Buchez és Roux a' truculentusok, a' kegyelemjog mellett nyilatkoztak. — Honnan van az? Onnan, urak, mert a' kegyelemjog' eltörlésében a' legparányiabb liberalismus sem rejlik.

Nálunk a' többség máskép' vélekedett. Mi egykét német theoreticus után, kik, igaz, a' legszebb logikai következetességgel építették a' státust — semmiből a' levegőbe, indultunk e' tárgyban; nem Anglia, nem Franciaország, nem Éjszakamerika, nem a' szabadság' classicus országai után; de követtük azokat, kik — hogy az ő nyelvökön szóljunk — tudják, mi az abstract szabadság, melly seholsem létezhetik, épen mert abstract; de kik concret szabadságot soha sem fognak felmutathatni, míg jellemök lényegesen nem változik.

Ha az ember — értjük a' humanitást szíven viselő, de azért a' vizenyős philanthropiától távol maradott embert, — a' büntetőjog-tudomány' A. vagy B. bajnokának irományait olvassa: úgy látja, hogy miután ezen hősök kinyitották az érzelgés' csatornáit, és zápor sürűen eregették a' kegyelmet azokra, kik olly annyira szándók, mert a' törvénnyel nem tudnak barátságosan megférni, — eszökbe jut, hogy már szigorúnak is illik lenniök, 's felállítják az elvet, mellyet, a' kellő határok között, senki sem tagad, de mellyet ők, a' gyengék' szokása szerint ha erőt akarnak mutatni, minden korláton túl visznek: „a' bíró vétkesnek talált, szenvedd a' büntetést, nem lehet olly hatalom, melly az alól felmentsen,“ —

Igy aztán, igaz, megvan a' kegyelem és megvan a' szigor; de olyformán, mint némelly arczon megvan a' fekete, de nem a' szemben, hanem a' fogban, és megvan a' piros, de nem az ajkon, hanem az orron. -

A' theoreticusok utáni induláson kívül — mert, hiszen, Benthamre is történik hivatkozás, mi nem sokat bizonyít, mert Benthamnek főérdeme a' módszerben áll 's az összes irányban, nem az egyes tételekben, hiszen ő még a' jury ellen is nyilatkozott, — ezen kívül, mondom, még egy más okot is találhatni annak magyarázatára, hogy a' többség eddig a' kegyelemjog ellen nyilatkozott, 's ezen ok azon félszeg okoskodásban, azon fél argumentumokban áll, mellyekkel a' fontolva haladó párt — vagy minek is hívják már most — nálunk a' kegyelemjogot védi; hiszen tudva levő dolog, hogy mindenben $\frac{1}{2}$ -nek lenni annyi, mint a' fontolva haladás' unctiójával birni. Ha más okok nem szólanának a' kegyelemjog mellett, mint azok, mellyek a' conservativ státusférfiak által szoktak mellette felhordatni, ugy roszul állana az ügy. Ők ugyan is a' kegyelemjog mellett nyilatkoznak, mert — azt mondják: bármennyi felebbhívó bíróságon megyen is keresztül az ügy, mégis megtörténhetik, hogy igazságtalan az eljárás, 's így szükséges a' kegyelemjog, mint legfelsőbb appellátán nyert ítélet. — De hiszen az appellata, a' felebbhívás büntetőügyekben, — nem mondjuk, a' mi jelen rendszerünknel, hanem, ha majdan az ügyek, mint szándékoltatik, a' nyilvánosság' és szóbeliség' vehiculuma mellett ítéltetnek el, semmi biztosítékot nem nyújt, mert a' felebbhívott ítélet más bázison módosíthatnék, mint mellyen hozatott; tekintetbe sem vevén azt, miszerint az appellátának közösen megismert gyenge oldala, hogy az első bíróságot gondatlanná és könnyelművé teheti. Aztán, kik a' kegyelemjogot kapcsolatban látják a' felebbhívásnak alapul fekvő eszmével, azoknak fonák fogalmuk van e' jogról. Nem azért nyer valaki kegyelmet, mert az ügy nem érleltetett meg eléggé; ha illyesmi tapasztallatik, uj eljárás végett fogják visszaküldeni az ügyet, 's nem kegyelem' útján eldönteni. Erre való a' már nálunk is indítványozott cassatio, mellyet mi még azon oknál fogva is pártolunk, mivel betetőzi az összes tör-

vényes ügyeket, 's mivel ez a' leghatalmasabb tényező az összes törvénykezésnek centralisatiójára.

A' másik argumentum, melylyel előállani szoktak, az: hogy a' monarchiai elem a' kegyelemjog' fentartását követeli. Ugyanezen urak' szájából azt is hallani gyakorta: hogy a' monarchiai elem az aristocratiának fentartását szükségessé teszi. De valamint ez nem áll, mert a' mi közös meggyőződésen alapul, annak porhanyó támaszra nincs szüksége: úgy nem áll a' felebbi állítás sem. Ha a' kegyelemjogban, a' kegyelemjog' eszméjében és gyakorlatában valami monarchiai rejlenék, úgy az északamerikai státusok, melyekben azt a' governor gyakorolja, egyenesen az unio' egyik alapelve ellen vétenének: szóval felségsértést követnének el.

Egy harmadik argumentum meg' épen úgy hangzik, hogy a' kegyelemnek feladása orvosolni a' jogmerevenséget. Ez, ha van értelme, csak azt jelentheti, hogy arra kell törekedni, mit a' római, aequitásnak mondott, 's hogy ezen aequitásban több igazság rejlik, mint a' száraz jogban. De ennek eszközlése egy legfőbb törvényszék', nem a' végrehajtó hatalom' feladatai közé tartozik.

Ezek 's illetén okoskodások nem segítik partra az ügyet. Nincs veszedelmesebb dolog egy ügyetlen jó barátnál, mondja a' francia példabeszéd; 's csakugyan egy rossz argumentum valami mellett inkább árt néha a' jó ügynek, mint egy tuczat, ellene felhordott ok.

Véleményünk szerint két fő-főök küzd a' kegyelemjog mellett: az első ebben áll:

kinyilatkoztatni, hogy valamely státus lemond a' kegyelemjog' alkalmazásáról, annyi, mint kinyilatkoztatni, hogy a' státus e' tekintetben a' souverainitásról lemond, hogy fogadást tesz egy souverainitási jognak lenyűgözésére. Az európai státustudomány ezen abdicatiót eddiglen sem hasznosnak, sem tanácsosnak nem látta. A kegyelemjog a' souverainitásnak szükséges kifolyása mindig és mindenütt, gyakoroltassék aztán akár a' fejedelem által, mint nálunk; akár a' nép által, mint a' régiség' respublicáiban; akár külön, a' státustól e' végre kijelelt testület által, melynek azonban törvényszéknek nem szabad lennie, mert ez annyi volna, mint

összekeverni a' különböző státustényezők' eszméit. — Igaz, ha úgy tetszik valamely népnek, lemondhat a' souverainitásról fejedelmestül mind belső, mind internationalis viszonyaira nézve, hiszen példa reá Taiti és Pomare királyné. Igaz továbbá, hogy a' souverainitás positiv törvények által szabályoztathatik, valamint szabályoztatik is valósággal. De más az, valamit törvény által szabályozni, más meg' az, valamiről törvényben lemondani. Nem tanácsos pedig lemondani a' souverainitásnak ezen gyakorlatáról, mert ez odavezethet, hová a' souverainitásról lemondás vezetni szokott — felbomláshoz. Lehetnek esetek, például politicaiai, rendkívüli időszakokban, midőn a' bíró kénytelen valakit bizonyos büntetésben elmarasztalni, ha látja is, hogy veszedelem éri ennek következtében a' státust, mert a' bíró, mint bíró, az ismert törvényt mindig tartozik alkalmazni az ismert tényre; — ilyenkor azonban közbenjár kegyelemjogával a' souverain hatalom 's a' fenyegető veszélytől megmenti a' státust.

A' másik főek, mely a' kegyelemjog mellett harczol, annak megismerésében áll, hogy a' jog ugyan fő valami a' státuséletben, de mégis nem a' legfőbb, legalább nem az egyetlen legfőbb. Azaz, hogy világosabban szóljunk: a' jog egymaga, a' jog minden egyének feláldozásával még nem élteti a' státust, nem vétethetik egymaga és kizárólagosan sinormértékül. 'S mert épen büntetőjogi tárgyról szólunk, ugyan mellyik nemzet olly örült, hogy büntető codexét Kantnak absolut igazságtheoriája szerint szerkesztette volna? A' büntetőtörvénykönyvi javaslat nem fogott volna Europa' első törvénytudói között annyi magasztalóra találni, ha illetén egyoldalú irányban szerkesztetik, — de épen azon argumentumok, mellyek a' büntetőtörvénykönyvi javaslatot nem az absolut igazságtheoria szerint parancsolták szerkesztetni, szólanak a' kegyelemjog mellett is.

Ezeket akartuk az eszmék' tisztábazatalára felhozni e' tárgyban, a' számos mellékokok' elmellőzésével. Hitünk, miszerint nyugodt megfontolás után mások sem fognak jogmélvséget találni a' tévtanban; 's ezt maga azon körülmény is remélteti velünk, hogy

ámbar a' vita mindig a' korlátlan kegyelemjog' fenmaradása, vagy eltöröltetése körül forgott, valahányszor a' tárgy szőnyegre került: mégis a' büntető-törvénykönyvben ezen jog csak megszorítani, nem eltörölni javasoltatik. Már pedig a' korlátolt kegyelemjog, azaz : azon jog mellett, mely a' büntetésnek csak egy részét engedheti el, épen semmi argumentumot sem hozhatni fel a' tudomány' köréből, 's a' kegyelemjog' ellenségei ezt nem pártolhatják, mert hiszen benne van az ítélet alóli elvonás, benne minden rossz, mit az eltörlést indítványozók magában a' kegyelemjog' eszméjében látnak; a' kegyelemjog' védői pedig ellene vannak, mert félszabálytól különösen e' téren jót nem várnak.

Csak az ismeretes : „ha te az én zsidómat, úgy én meg' a' tiedet“ hozathatik fel a' javaslat' védelmére, de ezen maxima, talán mert kissé természetlen, tudunkra még nem emeltetett a' tudomány' vagy az alkotmány' elveinek sorába.

NYILT LEVÉL TRIESZTBÖL.

(1844. szeptember' 20-án.)

(Fiumei kikötő és fiumei vasút. Pesti Hirlap és B.-P. Hiradó. Széchenyi.)

Éljen a' király! éljen a' magyarnak koronás fejedelme, ki a' Fiuméből e' napokban ideérkezett, 's a' császári kegyelem által nagygyá lett Triesztet sovár szemekkel néző derék küldöttségnek azon kegyelmes választ adá: hogy a' magyar tenger mellék' 's Fiume' sorsa és érdekei szintolly közel állanak atyai szívéhez, mint Trieszt' érdekei. — Ne tartsatok tehát attól, barátim, hogy Fiume a' jóval erősebb vágytársnak feláldoztathatnék; 's legyetek bizodalommal, hogy törekvéseiteket a' fiumei kikötő 's a' fiumei vasút' ügyében a' legszebb süker fogja koronázni. Hiszen voltatok Londonban, 's így tudhatjátok: a' mit a' Lloyd akar, azt még nem akarja a' privy council, azt még koránt sem akarja az imperial parliament.

Lesz kikötő, és lesz vasút; — az első nélkül Trieszt nem fogott volna azzá válni, minek szemléljük; a' második nélkül pedig vesztének indulna jelenleg; — 's a paritate — bocsánatot, én nem vagyok purista, talán mert külföldre szakadtam — 's a paritate, mondom, kikötő és vasút teszik Fiumének főérdekeit is, kikötőtől és vasúttól van feltételezve Fiumének sorsa. — Quid statis pusillanimes, mondja a' vulgata, ha ugyan jól idézem; — igaz, való igaz, a' Budapesti Hiradó nincs veletek, nincs a' vasút mellett; de veletek van az ország, buzdítson ez benneteket, 's buzdítson a' fejedelmi szó!

La fiera sciagura! mondám a' chorussal Luciában, midőn a' Hiradó' vezérének manifestumát a' vukovár-fiumei vaspálya ellen olvastam. Csak tudós volna, gondolám magamban, akkor még lehetne remény felépüléséhez; — milly tautologia! nem a' vasút' felépülését értem, ez kétségen kívül van helyezve, de értem a' Hiradónak visszas nézeteiből ki- és felépülését. Fájdalom, ő nem tudós; ezt onnan is sejdítem, mert ő benneteket „tudósoknak“ címезget. Igaz, ti neki vissza nem adhatjátok e' nevet, mert annyi bizonyos, miszerint épen azon körülmény, hogy ti tudósok vagytok, teszi az egyik ultima differentiát közte és köztetek. Ismétlem, csak tudós volna, 's csak Odessába indulna, itt megtérne, mint a' zarándok Mekkában. Lám, Jerney a' tudós, megrögzöttségében szinte gondolkozni sem akart a' fiumei vasútról; de mikor utnak indult a' tudomány' szeretetétől vezéreltetve, felkeresni eldödeink' nyomait; mikor látta, kinek kezében van a' Dunának tor-kolatja; mikor végre Odessába is érkezett: bűnbánat szállá vala meg lelkét, levelet irt a' Jelenkor' szerkesztőjének, 's abban Istentől és emberektől bocsánatot kér, hogy eddig hallgatott, midőn körülötte zengett a' levegő: Fiume mindenekelőtt!

Elszóródás' kedvéért — a' tolongó embertömegben ma első-ródi 's holnap unatkozik az ember — harmadnapja átrándultam Fiuméba. A' város olyan, minők a' határszéleken levő városok szoktak lenni, t. i. nemzetiség' tekintetében hidat képző a' határos tartományok' nyelvéhez; de a' szellem magyar, a' szellem nemzeti; 's higyétek nekem, az „eco del litorale ungarico“ hű tolmácsa a' partvidék' magyar sympathiáinak.

Nem kétlem, miszerint a' pesti magyar lapok is azon political felekezetek' hű tolmácsi kívánnak lenni, mellyeknek szolgálnak, hogy ez által meg' a' hazát szolgálhassák. Azonban tartok tőle, néha talán mégsem tükrözik híven vissza az illető párt' színezetét, miután a' szerkesztő urak, a' párt' tömegétől egyben másban kissé eltérő nézeteik iránt bocsánatot érdemlőleg olly véleményben vannak, hogy az ő nézeteik = az olvasók', az előfizetők', az ujjabb kor' ezen mecénásainak nézeteikkel. Vagy azt higye-m-e, hogy ti, kiket — mint a' Hiradó' egyik iránycikkéből látom — minden

más lapnak kirekesztésével olvasnak a' liberalis megyék, — hogy ti csakugyan ezen liberalis megyék' szellemében irtok akkor is, midőn a' centralisatio mellett szóltok a' diribdarabra szakadás ellen? — Barátom, ha ez úgy volna, ha a' mi municipalistáink olly hamar gyógyultak ki veszedelmes lázukból, ha ezt a' conservativekre végkép' átszállították : akkor ez nem lehet egyedül a' ti művetek ; ennyi erővel ti nem birtok ; ez vagy a' rudnói-gyógyász', vagy a' municipiumok melletti Hiradói felszólalásnak műve. De nem, — bármint ohajtsam is, ez nem lehet ; it is not possible, mint Fest, a' Szepességből Philadelphiába szakadt tisztességes öreg nekem hatvanszor mondá egy órában, midőn neki 1838-ban haladásunkról szólottam. Közzellem még nincs Magyarországon ; a' közvélemény a' vicinalis utak' feletti tanácskozás' magasságában áll ; 's így várakozatok még eürekátokkal egy ideig.

Ennyi ben tehát, nem tartom lapotokat, bármint ohajtsam is, már most a' liberalis megyei olvasók' többsége' organumának. — A' Hiradóra nézve meg' úgy vélekedem, hogy a' conservativek' többsége, bármi arrièrének tudom is ezt, hogy magyarul szóljak, — mégsem olly annyira szűkkeblű, 's nem olly marodeurszerű az alkotmányos eszmék' mezején, mint organuma. Hiszen különben semmi remény, hogy a' conservatív párt eljut oda, hová eljutását mult levelemben olly komolyan jövendöltem *). Ez pedig engem nagyon, de nagyon elszomorítana. 'S hogy a' conservativektől visszatérjek a' Hiradóra, nem mondom, hogy Verbőcziféle alkotmányosság nincsen czikkelyeiben, nem mondom, hogy Kittonich a' Hiradónak közjogi induláspontján megbotránkozott volna, mind ezt nem mondom, mert nem kenyerem a' ráfogás, szabadságot adván más oldalról kinekkinek engemet gyanusítani, mint neki tetszik ; — de ugyan hol vannak benne az újabb kor' alkotmányos eszméi, melyekről írva van, hogy át meg át járandják a' világot ? A' leszigorúabb határszéltiszt sem láthatja benne a' ragály' leg-

*) Célzás egy a' P. H. valamelyik korábbi számában szintén : „Nyílt levél Triesztből“ cím alatt megjelent czikkelyre, mely azonban más szerzőtől való levén, jelen gyűjteménybe nem iktattatható

parányiabb nyomát (a' Budapesti Híradó nem levén tudós, figyelmeztetem őt, hogy a' jónak is van ragálya), 's valóban, kár, hogy a' Híradóra rá nem nyomják : „netto di fuori e di dentro“, mint ezt szomszédomnak azon hirlapjain látom, mellyek a' patriarchalis keletről a' quarantainen keresztül nyugot' alkotmányos országaiba érkeznek.

T. A-t szívesen üdvezlem. A' Budapesti Híradó nem állott a' jó ízlés' befolyása alatt, midőn a' magát meg nem nevező Trefort' nevéből elmésséget akart kifacsarni. Barátunknak nem fogott volna sok erőtetésbe kerülni, visszatorlásul más ember' fiának nevéből is sculptilét csinálni! de jobbnak látá megmutatni, hogy ő csakugyan trés-fort.

Különös az, hogy e' czikkében is azon töri fejét a' Híradó, valjon a' régi Hirlapot folytatjátok-e, 's valjon ezzel közös szülöktől származtok-e, vagy másoktól? Kár illyessel bibelődni. — Akárkitől származzatok, az umbilicalis sinor közte és köztetek rég elszakadt, ti a' magatok' lábain álltok, megfelelték arról, mit irtok, ez a' dolog' veleje; a' többi, chriába való szószaporítás.

Széchenyi Pesten volt, mint olvasom; 's csak azért, hogy mégis váljék valami az adó' kérdéséből. Áldja meg őt érette az ég! Szerencsétlen vagyok, sokban Széchenyivel egyet nem érthetni; de szeretem, tisztelem őt, mert jellemét szilárd agyagból gyúrta, qui finxit hominum praecordia. Azt mondják : aristocrata, és beszédeit olly taglejtésekkel kíséri, mellyekről Cicero, ki a' szónok megé fuvolást állit, hogy ennek zenéjéhez idomitassék az előadás, nem is álmodott. De barátim, Voltaire-ról is írva van, hogy aristocrata volt, a' legkeresztyénebb fejedelemnek kamarása, czipején arany csat, czombján selyembugyogó, mint az akkori udvardivat akará; arcza pedig egy gúnymosoly. Megjegyezték azonban róla azt is, hogy mikor egy vagy más becsületes, de kissé sebesen járó népember sárba esett, 's onnan nem tudott kimenekülni, Voltaire nem gondolt himzett cipőivel, nem selyem harisnyáival, 's beszaladt a' pocsolýába, kirántotta szegényt; hogy ott ne vesszen, 's hogy fülébe sughassa : máskor nagyobb ovatosággal, uram! Illyesmi nem grimace.

Mind a' mellett szívesen hiszem, hogy Széchenyi aristocrata, de olytatén, millyent Junius' gyönyörű sorai: „conscious of his own weight and importance his conduct in parliament would be directed by nothing but the constitutional duty of a peer — — — e' szavakon kezdve egész eddig: he would — — receive a generous, heartfelt consolation in the sympathising tears and blessings of his country“ olly utólérhetlen szabatossággal festenek. (Lásd: letters of Junius, 23-ik levél.)

És most Isten veletek. Ismétlem: tisztítsátok, mennyire csak erőtökből telik, az eszméket; állítsátok azt talpra, melyet fejére ültettek, emeljétek fel azt, melyet gyomorra fektettek. Köszönet fejébe gyanusítani fognak, — de illyesmivel ti nem gondoltok, 's feleletül, tu contra audentior ito!

A'

HIRADÓ' MULT VASÁRNAPI HOMILIÁJÁRA RÖVID JEGYZET.

(1844. octob. 6-án.)

Csak hogy el nem gyujtott a' hűdeg, — így beszélé el nekem tapasztalásait egy ismerősöm, — midőn ezelőtt talán húsz évvel, nagybátyám velem olytán tárgy iránt, melyet én kis deákocská létemre is esetlegesen jobban tudtam nálanál, összekapván, miután ellenmondásomon való haragjában száz legyet agyoncsapantott volna, rögtön felém fordult, ismétlé, hogy nincs igazam, elmondá saját véleménye gyanánt a' magamét, sőt el ezen vélemény' támogatására a' magam argumentumait is. Nagyon megháborodtam, mint mondtam, mert még nem ismertem az emberi természetet gyarlóságának egész pompájában. De e' leczke elég volt nekem az egész életre. 'S midőn tíz évvel utóbb első ízben felszólaltam a' közönség előtt, 's egy az improvizált előadásról híres, most már istenben boldogult szónok, engem' czáfoltában épen annak ellenkezőjét adá számba, mit mondtam volt, talán mert az improvizált beszéd azon suppositumban készült otthonn, hogy lesz olly szónok, ki illyesmit mondand, — midőn, folytatá, ez történt velem, már legkevesebbé sem akadtam fel a' kissé sajtászerű eljáráson, de különben is Benthamnek a' parlamentaris

álokoskodásokról szóló munkájában tökéletes megnyugvást és eligazodást fogtam volna találni.

Ahhoz, mit nekem ez' ismerősöm beszélt, annyira közeljárók a' magam tapasztalásai, hogy szinte azonosíthatnám magamat vele. 'S így igen természetes, hogy midőn a' Budapesti Hiradónak egyik levontája engem' az említett lap' mult vasárnapi számában arra méltóztatik figyelmeztetni, hogy a' centralisatio' művét az országgyűlés' centralisatiójával kell megkezdeni; midőn, mondom, ezen ur eljárásomat roszalva, engem' illyesmire oktat, épen nem csudálkozom, 's az olvasóra bizom annak megítélését: ha nem sürgtettem-e eddiglen a' centralisatiónak eszközésbevitelére főleg és mindenekelőtt az országgyűlés' centralisatióját. Ez ügy körüli eljárásomban említettem a' verificatiónak az illető táblára bíztatását, 's e' mellett nyilatkoztam annál fogva, mert általa az illető tábla házi ura lesz magamagának; említettem az utasítások' megszüntetését, 's említettem azért, mert ez által válik a' követ a' nemzet' képviselőjévé, ez által lesznek az alsó táblának tagjai, mint illyesek, függetlenek a' municipiumoktól; említettem az évenkénti országgyűlést, 's ezt pártolom annál fogva is, mert ez által a' Hirlap' indítványa a' statutarius jognak az országgyűlés általi megszorítása iránt, ugyszólván, elutasíthatlanná válik; — említettem végre a' petitio-jogot, 's említettem azért, mert általa a' municipiumok' közbenjárása nélkül is intézkedő hatalommá válik az országgyűlés. — 'S mit mond a' nyájas olvasó, midőn mindezek után nekem, ki a' Hiradónak juliusi jajveszékléseire, hogy a' felett említett intézkedések igen nagy hatalmat adnának a' Rendek' táblájának, még julius' 23-kán ezt válaszoltam: „ugy van, nekünk bevallott irányunk az országgyűlésnek nagy hatalmat szerezni, hogy ez a' közigazgatás' némelly ágainak meghatározó irányt adhasson; erre kell szorítkoznia nálunk ideig óráig a' centralisatiónak,“ — mit mond a' nyájas olvasó, midőn ugyanezen Hiradó september' 29-kén nekem, hogy gyenge logicámon segítsen, ezeket mondja oktatásképen: „a' logikai jó rend azt hozza magával, hogy hazánkban a' cen-

tralisálni akarónak mindenek előtt az országgyűlést kell centralisálnia.“

Ismétlem, ítéljen az olvasó. Én csak azt mondom : ha ez nem volna szakasztott mása a' felebb említett zsémbes öreg ur' eljárásának, akkor a' Híradó' dolgozótársa legeslegoriginálisabb vitázó volna-e' világon.

Vége az első kötetnek.